

Literární kronika první republiky

Události a díla
literatury ČSR
1918-1938

1918

„Rudolfe Habsburku, jenž první jsi / meč vnořil v hruď nám na Moravském poli – / dnes z hrobu zříš, jak celá sláva tvá / se jako hlína rozpadá a drolí.“ Báseň nazvanou 28. říjen 1918 přináší v záhlaví své titulní strany deník Venkov.

V obci Vyšná Boca umírá třiadvacetiletý evangelický farář, teolog, filozof a filolog Ján Lajčiak, jedna z nejuniverzálnějších osobností slovenské kultury.

Události

9. LISTOPADU

Na Staroměstské radnici v Praze se koná **ustavující schůze Syndikátu českých spisovatelů**, které se účastní 150 autorů. Založení spolku, jehož členy se mohou podle stanov stát pouze autorky či autoři československé národnosti píšící česky nebo slovensky, se připravovalo od listopadu 1917.

22. LISTOPADU

V Brně vychází **poslední číslo měsíčníku Der Mensch** (Člověk), jehož editorem je pražský autor Johannes Urzidil. Pacifistický a programově nadnárodní měsíčník publikuje především německojazyčné expresionistické texty a českou modernu v německých překladech (Otokar Březina, Antonín Macek, Karel Čapek). Závěrečné číslo uzavírá vznosný apel ke sbratření národů v poválečné době.

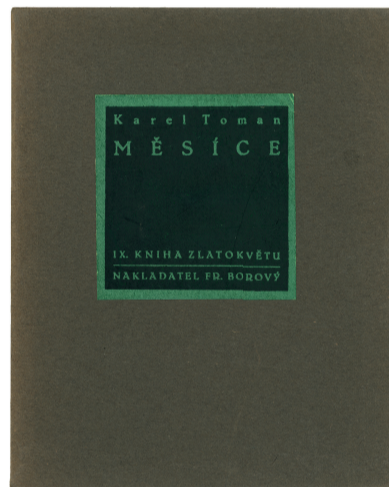

Johannes Urzidil

Karel Toman: Měsíce

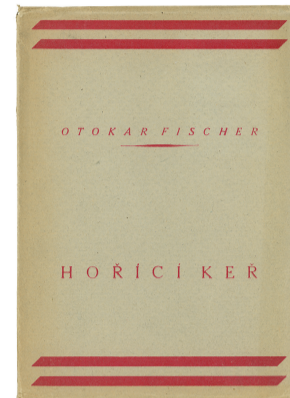
Na sklonku roku 1918 vydává čtyřicátník Karel Toman u nakladatele Františka Borového básnickou sbírku **Měsíce**. Ta přináší cyklus dvanácti básní pojmenovaných podle měsíců v roce, které na pozadí jejich žánrové a tematické rozdílnosti spojuje jambický verš, nepravidelné užití rýmu i třináctiveršová forma.

Již dobová kritika si povšimla předělu mezi „starým“ a „novým“ Tomanem. Podle F. X. Šaldy byl starý Toman tulák, samotář, individualista obrácený k minulosti, zatímco nový Toman hledá a nachází své místo v kolektivu, opouští své bolesti a smutky, přimyká se k zemi, národu a ukazuje k přítomnosti, či dokonce k budoucnosti. Tyto hodnoty obzvláště v období vzniku republiky silně rezonovaly, což vyneslo *Měsícům* dlouhodobou popularitu a některým básním (Září, Únor) zajistilo stálé místo ve školních čítankách.

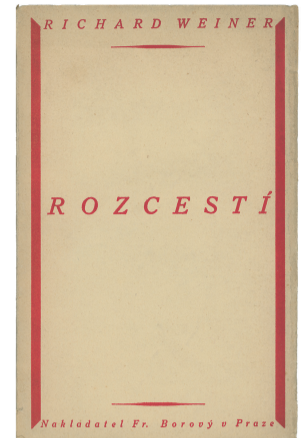

Karel Toman: Měsíce. 1914–1918, Praha, Fr. Borový 1918, úprava Zdeněk Kratochvíl.

Z knižní nabídky roku

1

2

3

4

1 Fischer, Otokar: Hořící keř, Praha, B. M. Klika 1918, obálka Alois Moravec 2 Weiner, Richard: Rozcestí, Praha, Fr. Borový 1918, obálka V. H. Brunner 3 Čapek, Karel: Pragmatismus čili Filosofie praktického života, Praha, F. Topič 1918 4 Neumann, S. K.: Horký van a jiné básně. 1910–1914, Královské Vinohrady, Ludvík Bradáč 1918, obálka Josef Čapek.

21. PROSINCE

Je sobota, **T. G. Masaryk přijíždí do Prahy**, na Wilsonově nádraží, dosud oficiálně pojmenovaném po Františku Josefovi, ho vítá zástupce spisovatelů Alois Jirásek. Masarykova triumfální cesta vede přes Václavské náměstí a kolem Národního divadla do Národního shromáždění, kde skládá prezidentský slib.

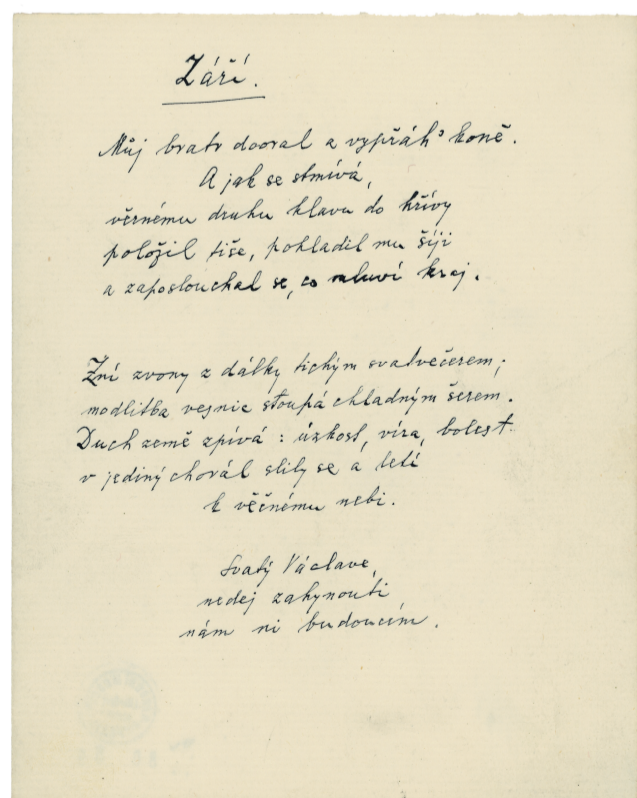

Vítání T. G. Masaryka na Václavském náměstí v Praze.

Karel Toman (1877–1946) patřil k představitelům generace debutující na přelomu 19. a 20. století. Před válkou hojně cestoval a vystřídal řadu zaměstnání, od roku 1917 působil spolu s Viktorem Dykem, J. S. Macharem a bratry Čapky v redakci *Národních listů*, poté pracoval v knihovně Národního shromáždění. Od roku 1925 byl ze zdravotních důvodů v penzi. Od poloviny dvacátých let se lidsky i básnicky stáhl do ústraní, aniž tím utrpěla značná autorita, které do konce svého života požíval u kritiky i u čtenářů.

Tomanova průkazka Československých státních drah, 1920.

Rukopis básně Září.

1919

Ustavuje se Socialistická rada osvětových dělníků v Československu, volně sdružení intelektuálů, hlásící se k programu protiválečně orientovaného mezinárodního sdružení Clarté.

Studentský spolek Detvan, sdružující slovenskou mládež působící v Praze, obnovuje svou činnost. Jeho členy budou působit mnozí významní slovenští spisovatelé.

Události

2. LEDNA

Objevuje se první číslo **sociálnědemokratického týdeníku *Ženské noviny*** (později *Ženský list*), jehož redaktorkou je Marie Majerová. Po vzniku Komunistické strany Československa roku 1921 časopis získá podtitul *Komunistický týdeník* a posléze bude přejmenován na *Komunistku*.

Marie Majerová

2. ÚNORA

V Budapešti **začíná vycházet literárně-společenský časopis *Mladé Slovensko***. Jedno z nejvýznamnějších kulturních periodik dvacátých let poslouží jako platforma první poválečné generace slovenských literátů. Ještě v průběhu roku 1919 se redakce z Budapešti odstěhuje a bude působit střídavě v Praze a v Bratislavě.

5. SRPNA

Po čtyřiačtyřiceti letech je při valném shromáždění konaném pod širým nebem na náměstí v Turčianském Svätém Martině obnovena **činnost Matice slovenské**. Předsedou Matice se stal žijící klasik slovenského básnictví, sedmdesátiletý P. O. Hviezdoslav, místopředsedy Jozef Škultéty a Jaroslav Vlček, tajemníkem Štefan Krčméry.

21. LISTOPADU

Večerník českého deníku *Tribuna* přináší zprávu, že při rozhovoru s kolegou Franzem Werfelem byl v Praze před budovou Německého zemského divadla **zbit pražský publicista a vydavatel Otto Pick**. Důvodem prý bylo, že spolu spisovatelé hovořili německy.

Otto Pick

Ivan Olbracht: Podivné přátelství herce Jesenia

Svůj druhý román ***Podivné přátelství herce Jesenia*** začal Ivan Olbracht psát a časopisecky otiskovat již za války. Přestože jde o román z válečné Prahy, není válka jeho hlavním tématem, ale spíše dramatickou kulisou. Ústřední dějovou linku představuje příběh postav: přemýšlivého a zodpovědného herce Jiřího Jesenia, který se vypracoval od kočovné společnosti až do souboru Národního divadla, dále charismatického dobrodruha, rozervance a později i válečného zvěda Jana Veselého a mladé adeptky pěveckého umění Kláry Brožkové, jež se stane předmětem milostného zájmu obou mužů. Román sleduje dramatický vývoj titulního hrdiny, jemuž náhodné setkání a následné sblížení s povahovým protichůdcem zpochybní dosavadní životní postoje a donutí ho hledat novou vnitřní rovnováhu.

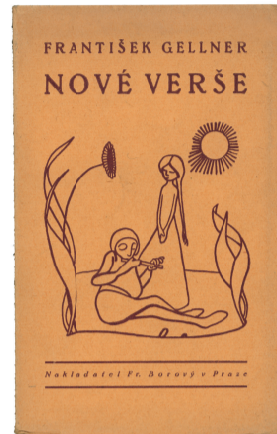
Ivan Olbracht: Podivné přátelství herce Jesenia, Praha, Fr. Borový 1919.

Ivan Olbracht (vl. jm. Kamil Zeman, 1882–1952) byl prozaik, levicově zaměřený žurnalista a překladatel německé prózy. Dlouholetý vídeňský redaktor sociální demokracie působil ve dvacátých letech ve stranickém aparátu Komunistické strany Československa a pracoval jako novinář (zejména v deníku *Rudé právo*). Několikrát navštívil Sovětský svaz, po rozchodu s vedením KSČ (1929) se živil literární prací, překládal a spolupracoval s filmem. Ve třicátých letech opakovaně pobýval na Podkarpatské Rusi, kam jsou situovány jeho nejznámější prózy (román *Nikola Šuhaj loupežník*, povídkový triptych *Golet v údolí*).

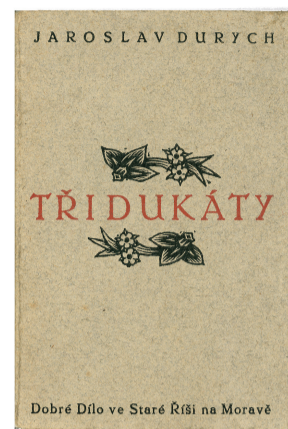

Ivan Olbracht a Helena Malířová

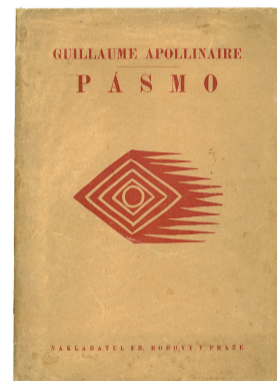
Z knižní nabídky roku

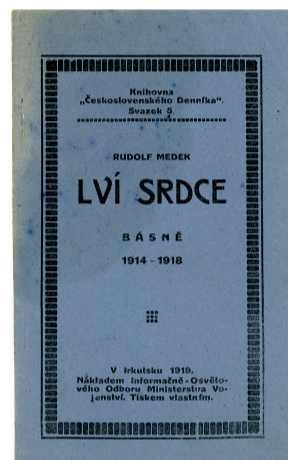
1

2

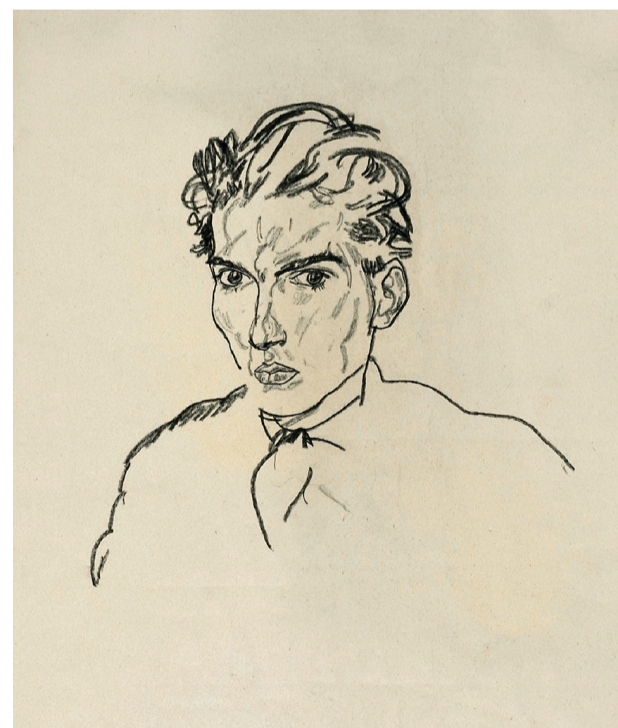

3

4

1 Gellner, František: *Nové verše*, Praha, Fr. Borový 1919, ilustrace František Gellner 2 Durych, Jaroslav: *Tři dukáty*, Praha, Stanislava Jílovská 1919, obálka Jaroslav Benda 3 Apollinaire, Guillaume: *Pásmo*, Praha, Fr. Borový 1919, obálka Josef Čapek 4 Medek, Rudolf: *Lví srdce*. Irkutsk, Informačně-osvětový odbor ministerstva vojenství 1919.

Egon Schiele: podobizna Hugo Sonnenscheina. V roce 1929 označil Olbracht za předobraz hlavní postavy románu svého dlouholetého přítele, židovského básníka Hugo Sonnenscheina – Sonku (1889–1953).

Premiéru má film *Sivooký démon* natočený v režii Václava Binovce podle romaneta Jakuba Arbese.

1920

Po dlouhodobé nemoci srdce umírá ve věku padesáti let prozaička a organizátorka kulturního života Růžena Svobodová, v jejímž salonu se po více než dvacet let setkávala pestrá umělecká společnost v čele s F. X. Šaldou.

V Bratislavě vychází první číslo německojazyčného měsíčníku Das Riff, přinášejícího i překlady z české literatury.

Události

22. DUBNA

Celé šesté číslo týdeníku *Kmen* vyplňuje překlad povídky **Franze Kafky Topič**, jež se později stane první kapitolou autorova románu *Nezvěstný (Amerika)*. Prózu přeložila ve Vídni žijící novinářka Milena Jesenská.

5. ŘÍJNA

V pražské kavárně Union je ustaveno umělecké sdružení **Devětsil**. Jeho prvním předsedou je zvolen Vladislav Vančura, jednatelem výtvarník Adolf Hoffmeister. Členy Devětsilu se stávají mladí básníci (mj. Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Jiří Wolker), výtvarníci, architekti, divadelníci (Jindřich Honzl, Jiří Voskovec) a teoretikové (Karel Teige, Bedřich Václavěk). Devětsil se bude hlasitě vymezovat vůči jiným uskupením mladých umělců a proklamovat svou vůdčí roli v kontextu avantgardy a revoluční levice. Jeho veřejné aktivity se však rozvinou až na jaře 1921.

Adolf Hoffmeister: Zakládající schůze U. S. Devětsilu.

12. ŘÍJNA

Krátce před 65. narozeninami umírá ve Stojně přední rusínský historik, překladatel a prozaik **Juryj Žatkovyč**, autor uznávaného spisu *Národopisný nástin Podkarpatské Rusi*. Podkarpatská Rus se po podpisu tzv. saint-germainské smlouvy v září 1919 stala součástí Československé republiky. Nepřekvapí proto, že v *Topičově sborníku* v Praze (č. 3) vychází Žatkovyčův nekrolog a český překlad jeho povídky *Námluva*.

28. ŘÍJNA

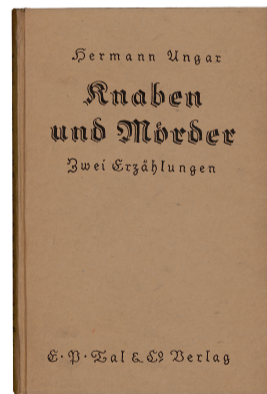
Ministerstvo školství a národní osvěty vůbec poprvé oznamuje **udělení státních cen za literaturu**. Porota ve složení Viktor Dyk, Miloslav Hýsek, Arne Novák a Jindřich Vodák navrhla vyznamenat Antonína Sovu za sbírku *Krvácející bratrství*, K. M. Čapka-Choda za román *Antonín Vondřejc* a Františka Baleje in memoriam za kritické a esejistické dílo.

Hermann Ungar: Knaben und Mörder

Soubor dvou povídek **Knaben und Mörder** (Chlapci a vrazi), knižní prvotina mladého pražského autora Hermanna Ungara, byl bezprostředně po vydání v nezavedeném vídeňském nakladatelství E. P. Tal přijat s nevídaným nadšením. Obě povídky knihy pojí kombinace strohého slohu s líčením drásavých duševních stavů.

V německojazyčném prostředí se o uznání povídek ve velké míře zasloužila kladná recenze Thomase Manna, o niž ho Ungar sám zdvořile požádal. Ta vyšla v tradičním berlínském měšťansko-liberálním listu *Vossische Zeitung*. Mann v ní chválí především Ungarovo „umění dát čtenářům pocítit duševní extrém, jevy excentrické a groteskní jakožto elementárně lidské“, a přitom je zobrazit „přesným, analytickým a zodpovědným způsobem“.

Většina českých recenzentů se pokoušelo vyrovnat s radikalitou Ungarových povídek poukazem na jejich biografické souvislosti – buď na Ungarovo židovství, nebo na jeho blízkost k československému, tedy „slovan-skému“ prostředí.

Hermann Ungar: Knaben und Mörder. Zwei Erzählungen, Leipzig – Wien – Zürich, E. P. Tal 1920.

Hermann Ungar (1893–1929) se narodil v boskovické židovské rodině. Absolvoval německé gymnázium v Brně a práva v Praze, Berlíně a Mnichově. Bojoval v první světové válce, po jejím skončení krátce působil jako režisér v Chebu. Kromě *Chlapců a vrahů* napsal Ungar dva romány (*Die Verstumelten*, *Zmrazení*, 1922, a *Die Klasse*, 1927, *Třída*, č. 1929) s psychologicky narušenými, izolovanými hrdiny v mocensky definovaném prostředí. Velké pozdvižení způsobilo roku 1928 uvedení jeho dramatu z revolučního prostředí *Der rote General* (Rudý generál) v Berlíně. Ungar zemřel v roce 1929 na zánět slepého střeva.

Hermann Ungar

Z knižní nabídky roku

1

2

3

4

1 Neumann, S. K.: Ať žije život! Volné úvahy o novém umění, Praha, Fr. Borový 1920, obálka Josef Čapek
2 Čapek, Josef: Nejskromnější umění, Praha, Aventinum 1920
3 Pujmanová-Hennerová, Marie: Povídky z městského sadu, Praha, Aventinum 1920, obálka Josef Čapek
4 John, Jaromír: Večery na slámníku, Brno, Polygrafie 1920, obálka Eduard Milén.

Prokop Smitka: obálka českého překladu knihy, jež vyšla jako 9. svazek edice Brána redigované Janem Grmelou v nakladatelství A. Král.

1921

Na čtrnáctidenní návštěvu Prahy přijíždějí francouzští unanimitisté Charles Vildrac a Georges Duhamel.

V Dolném Kubině umírá P. O. Hviezdoslav, považovaný za nejvýznamnějšího současného slovenského básníka.

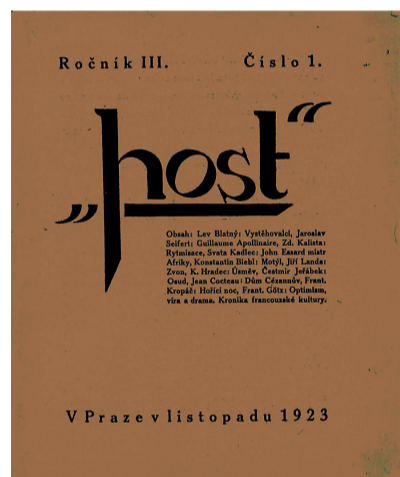
Události

2. LEDNA

Královéhradecký ochotnický soubor Klicpera uvádí světovou premiéru hry **Karla Čapka R.U.R.** Koncem měsíce bude následovat premiéra v pražském Národním divadle. Drama vyvolá mimořádný ohlas, a to nejen v českém prostředí. Hned v roce 1921 vyjde německy (v překladu Otto Picka), roku 1923 anglicky, 1924 francouzsky a rusky.

2. ÚNORA

„Chceme navrhnout **ustavení Literární skupiny v Brně**,“ píše Čestmír Jeřábek příteli Lvu Blatnému. Založení avantgardního uskupení, k jehož prvním členům dále náleží František Götze, Josef Chaloupka, Dalibor Chalupa a Bohuš Stejskal, je reakcí na konzervativní umělecké směřování místního Moravského kola spisovatelů. Literární skupina v říjnu letošního roku vydá první číslo svého měsíčku *Host*.

3 Obálka časopisu.

27. BŘEZNA

Nakladatelství Orbis začíná vydávat provládní **německojazyčný deník Prager Presse**. Deník si klade za cíl mírnit pomocí „nepolemické žurnalistiky“ národnostní rozepře v ČSR a reprezentovat republiku navenek. V první literární příloze figurují Romain Rolland, Stefan Zweig, Pavel Eisner, Franz Werfel, Alois Jirásek, Viktor Dyk, P. O. Hviezdoslav ad.

1. DUBNA

Josef a Karel Čapkové nastupují do **pražské redakce Lidových novin**, kde se šéfredaktor Arnošt Heinrich snaží soustředit výrazné osobnosti soudobé literatury.

Bratři Čapkové

Jaroslav Hašek: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

Obsáhlý, nedokončený román Jaroslava Haška **Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války** bývá zmiňován jako jedno z mála českých děl, která náleží do kánonu světové literatury. Literární vědci dodnes vedou diskuse o interpretaci románu, což dokládá významovou bohatost textu. Román však byl českou literární kritikou zprvu pomíjen coby čtivo bez valné umělecké hodnoty, o jeho docenění se zasloužil Ivan Olbracht. V německojazyčném prostředí však recenzenti od počátku srovnávali Švejka se Sanchem Panzou a Chaplinem a jeho tvůrce stavěli do jedné řady se Cervantesem, Rabelaisem a Dickensem.

Hašek je ironizující až sarkastický epik odkouzleného světa, poznamenaného válečným běsněním. O povaze jeho humoru se vedou pře. Interpretace Švejka jako lidového hrdiny se naplno rozvinuly zejména po druhé světové válce, v souladu s prosazujícím se projektem socialistické kultury kladoucím důraz právě na kategorii lidovosti. Projevila se například i v neznámější filmové adaptaci Karla Steklého. Jiné výklady namísto na lidovost poukázaly na grotesknost a absurditu zobrazeného světa.

Josef Lada: návrh obálky sešitového vydání románu Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, 1921.

Jaroslav Hašek (1883–1923) byl humorista a mystifikátor, povídkář a romanopisec, příslušník pražské bohémy. Jako novinář přispíval do *Národních listů*, *Českého slova*, *Humoristických listů*, *Karikatur* aj. V roce 1911 založil recesistickou Stranu mírného pokroku v mezích zákona, jejíž „dějiny“ se staly jeho první větší prací. V roce 1915 narukoval, na ruské frontě se dostal do zajetí, v roce 1918 se připojil k bolševikům, působil jako zástupce okresního velitele v Bugulmě. V roce 1921, po návratu do Československa, začal psát své největší dílo, jímž si vydobyl světovou proslulost.

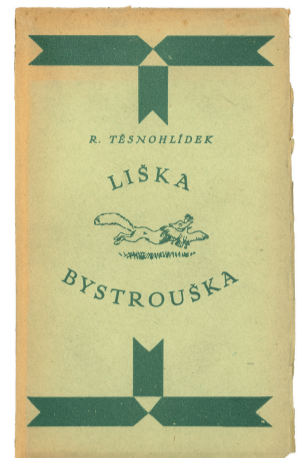

Jaroslav Hašek za války.

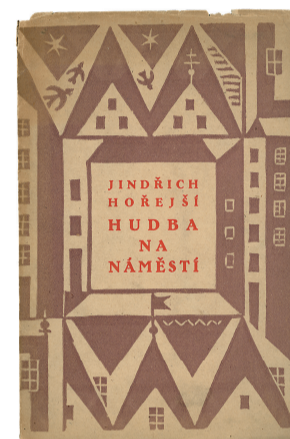
Z knižní nabídky roku

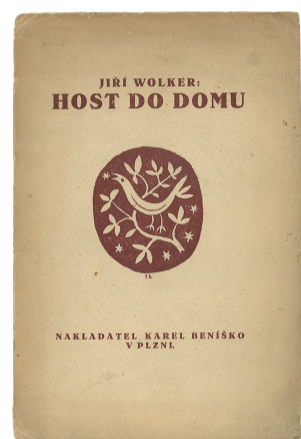
1

2

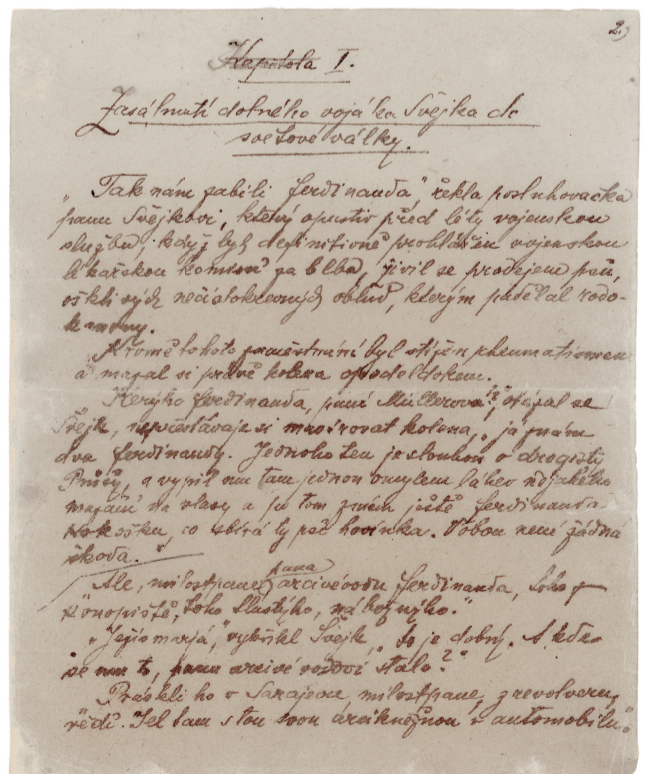

3

4

1 Seifert, Jaroslav: *Město v slzách*. První verše, Praha, Komunistické nakladatelství a knihkupectví 1921, obálka Karel Teige 2 Těsnohlídek, Rudolf: *Liška Bystrouška*, Brno, Polygrafie 1920, napsáno k obrázkům Stanislava Lolka 3 Hořejší, Jindřich: *Hudba na náměstí*, Praha, Čin 1921, obálka Josef Čapek 4 Wolker, Jiří: *Host do domu*, Plzeň, Karel Beniško 1921, ilustrace na obálce Jan Zrzavý.

Ukázka rukopisu románu.

V bratislavském hotelu Savoy je ustavena Umelecká beseda slovenská. Prvním předsedou se stává architekt Dušan Jurkovič.

1922

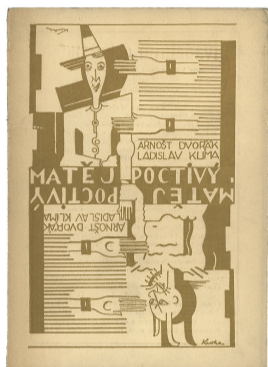
Na valné hromadě Literární skupiny je přijat manifest Naše naděje, víra a práce.

Redakce deníku Prager Tagblatt požádala tři známé pražské spisovatele – Ernsta Weisse, Paula Kornfelda a Gustava Meyrinka – o odpověď na otázku: „Proč jste opustil Prahu?“

Události

6. LEDNA

Ve Stavovském divadle v Praze se koná premiéra „fantastické lidové veselohry“ **Matěj Pochtivý** (režie Vojta Novák), v níž Arnošt Dvořák a Ladislav Klíma s groteskní nadšátkou karikují současné politické poměry. Inscenace má bouřlivý ohlas. Proti obrazu zkorumpovaných žurnalistů protestují četní novináři či kritikové. Jiná skupina spisovatelů vystoupí naopak proti „nebyvalým štvaničím“, jimž jsou Dvořák s Klímou vystaveni.

Ladislav Klíma – Arnošt Dvořák: Matěj Pochtivý. Fantastická lidová veselohra o třech dějstvích, Praha, B. Kočí 1922, obálka Jiří Kroha.

15. LEDNA

V Praze začíná vycházet (ob)týdeník **Die Wahrheit**, který vedou Adalbert (Béla, Vojtěch) Rév a Georg (Jiří) Mannheimer. Programem časopisu je podporovat česko-německé a židovsko-nežidovské porozumění, být „municí ducha“ proti „zdánlivě nepřekonatelným zdem a baštám předsudků“. Československé dění bude časopis zasazovat do evropského kontextu, prostor v něm dostanou například Přemysl Pitter a jiní evropští pacifisté, F. X. Šalda nebo Emanuel Rádl.

6. ÚNORA

Je založena **Poustevna básníků (Skit poetov)**, nejvýznamnější a nejdéle existující uskupení ruských literátů-emigrantů, jejichž působení v meziválečné Praze má mimo jiné podporu prezidenta Masaryka a československé vlády. V čele stojí literární historik a kritik Alfred Bem, členy kroužku se postupně stane 36 autorů, mezi nimi Alla Golovinová, Vjačeslav Lebeděv, Emilia Čegrincevová, Sergej Rafalskij, Jekatěrina Rejtlingerová, Tatjana Ratgauzová, Kirill Nabokov, Vadim Morkovin a Jevgenij Hessen.

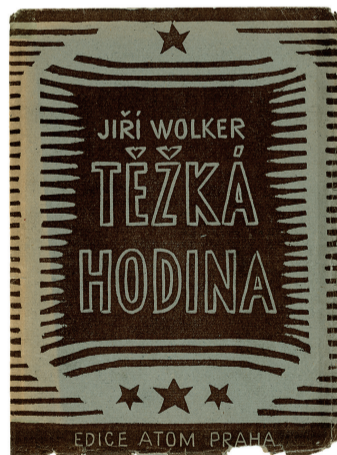
Členové Poustevny básníků.

Jiří Wolker: Těžká hodina

Okolnosti vzniku sbírky **Těžká hodina** sám Jiří Wolker charakterizoval v souvislosti s procesem vlastního dospívání. Tyto své pocity zachytil rovněž v titulní básni i v celém prvním oddílu nazvaném Chlapec. Sbírece se dostalo velké pozornosti, byla prohlášena za knihu generace a o jejím autorovi se psalo jako o první naději mezi nejmladšími básníky.

Zatímco básně z oddílu Chlapec pohlížejí na svět zdánlivě naivní perspektivou, která vyjadřuje okouzlení světem, obyčejnými věcmi a obyčejnými slovy, další části sbírky se nesou v temnějším duchu. To odpovídalo skutečnosti, že Wolker patřil mezi přední propagátory proletářského umění. Poezie oddílu Ukřižované srdce tak zachycuje utrpení chudoby i výzvu k radikální nápravě. Závěrečná část Host do domu vypovídá o vyrovnání se se světem. Pro sbírku je charakteristické míšení básnických postupů a žánrů, například volného verše a erbenovské balady, proletářské tematiky a křesťanských motivů.

Kritika přijala **Těžkou hodinu** rozporuplně. Pro některé byl autorův komunismus stěží snesitelný, jiní v ní naopak viděli osvobození od diktátů a stranických hesel či v ní ideologii radikálního socialismu vůbec nenašli. Objevili se i tací, kteří Wolkerovu komunistickou mentalitu stavěli, jak napsal Josef Knap, do „nebezpečné blízkosti mentality měšťácké“.

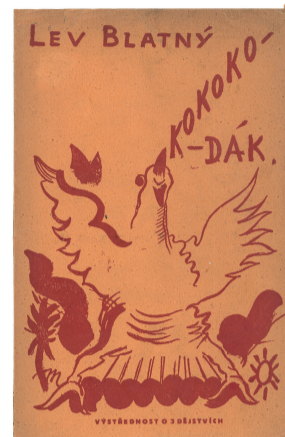
Jiří Wolker: Těžká hodina. Verše 1921–1922, Praha, Petr a Tvrdý 1922, obálka Josef Čapek.

Jiří Wolker (1900–1924), přední básník generace narozené na počátku století, jeden z tvůrců tzv. proletářské poezie. Prostějovský rodák studoval od roku 1919 v Praze, intenzivně se účastnil uměleckého dění, byl členem avantgardních uskupení Literární skupina a později i Devětsil, do jejichž periodik přispíval. Zemřel na tuberkulózu.

Jiří Wolker

Z knižní nabídky roku

1

2

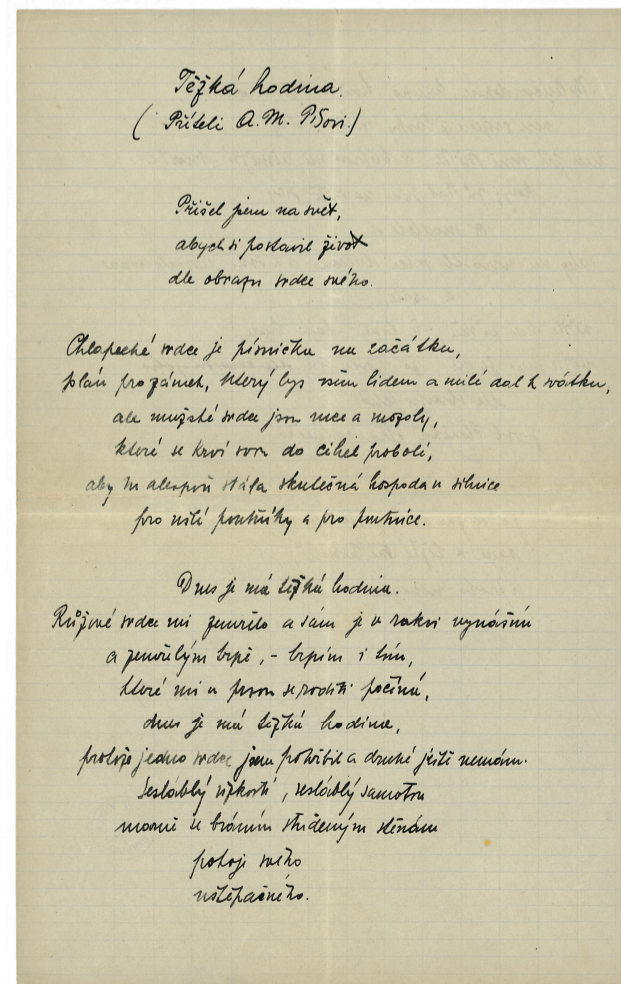

3

4

1 Blatný, Lev: Kokoko-dák. Výstřednost o třech jednáních, Brno, Moravskoslezská revue 1922, obálka Eduard Milén
2 Šrámek, Fráňa: Měsíc nad řekou. Veselohra o třech dějstvích, Praha, B. M. Klika 1922, obálka Josef Čapek
3 Kisch, E. E.: Pasák holek. Pražský román, Praha, Fr. Borový 1922, obálka V. H. Brunner
4 Marinetti, F. T.: Ohnivý buben. Africké drama žáru, barvy, hřmoty, vůní, Praha, Obelisk 1922, obálka Josef Čapek.

Rukopis básně Těžká hodina.

1923

„Odchází jeden z nejslibnějších talentů české satiry.“ Těmito slovy otevírá Václav Brtník v časopise Zvon (č. 19) nekrolog mladého prozaika a básníka Jiřího Haussmanna.

Ladislav Kuncíř začíná vydávat časopis Rozmach a za pár týdnů, v prosinci, založí vlastní nakladatelství.

Události

3. LEDNA

V Lipnici nad Sázavou, kam se uchýlil z Prahy, **umírá ve středu po Novém roce ve věku nedožitých čtyřiceti let Jaroslav Hašek.** Max Brod v nekrologu publikovaném v *Prager Abendblattu* přirovná Haška k těm českým umělcům, kteří se nechali inspirovat lidovou tvorbou a dosáhli mezinárodního uznání: Bedřichu Smetanovi, Leoši Janáčkovvi či Josefu Mánesovi.

Jaroslav Panuška: Hašek na úmrtním loži.

1. BŘEZNA

Česko-ruské knihkupectví a nakladatelství Naša řeč je přejmenováno na **Plamja**. Podnik působící v Praze (do roku 1926) se pod vedením Jevgenije Ljackého stane nejvýznamnějším nakladatelstvím ruského exilu.

18. KVĚTNA

Z prvního vysílače v Kbelích u Prahy začíná vysílat **Radiojournal**. Programovým **ředitelem nové rozhlasové stanice** se stává prozaik a někdejší kulturní redaktor *Času* a *Národní politiky* Miloš Čtrnáctý. Jeho literární zázemí bude mít značný dopad na podobu rozhlasového vysílání v Československu.

16. ČERVENCE

Na zámku Štětceň, kde strávil několik posledních let svého života, umírá spisovatel **Karel Klostermann**, autor oblíbených i kritikou ceněných realistických próz z šumavského prostředí (zpočátku psaných německy, později výhradně česky).

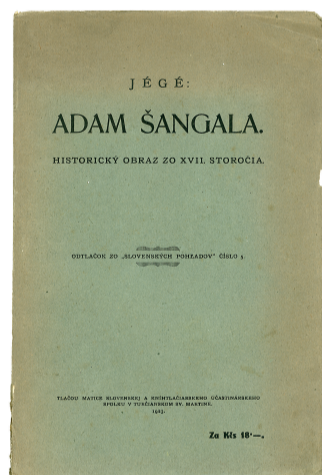
Pohřeb Karla Klostermanna v Plzni.

Jégé: Adam Šangala

Hlavními postavami Jégého románu **Adam Šangala** je titulní Adam Šangala, syn poddaného z Oravy, a evangelický farář Konôpka. Dějinná srážka dvou různých vyznání v době počínající protireformace v Uhersku v první polovině 17. století tvoří sice historické pozadí příběhu, ale poselství Jégého vyprávění je spíše ekumenicky smířlivé: katolík a evangelík si vzájemně zachrání životy, Konôpka se stane Adamovým učitelem na jeho cestě od člověka přírodního k člověku kulturnímu.

Jégé nevyužívá předcházejícími literárními generacemi preferovaný romanticko-nacionální způsob vyprávění ani populárně dobrodružné podání. Ve svém historickém románu využívá různých žánrových a slohových klíčů: *Adama Šangalu* lze číst například jako román cesty (v doslovném i v přeneseném smyslu „románu životní cesty“), jako výchovný román a třeba i jako román naturalistický.

Přibližně rok poté, co román *Adam Šangala* vyšel poprvé knižně slovensky, objevil se jeho český překlad. V dobovém kontextu šlo o velmi neobvyklý počín, který vyvolal diskusi. Román poté získal státní cenu za literaturu.

Jégé: Adam Šangala. Historický obraz zo 17. storočia, Turčiansky Svätý Martin, b. n. 1923.

Jégé (vl. jm. **Ladislav Nádaši**, 1866–1940) působil po první světové válce ve svém rodišti Dolním Kubíně jako hlavní župní lékař. Pseudonym Jégé si vytvořil v roce 1919 z předválečného pseudonymu „Grob Ján“ (= grobián). K literární činnosti, již přerušil na sklonku 19. století, se vrátil po padesátce. Výsledkem bylo rozsáhlé prozaické dílo s historickými i soudobými náměty.

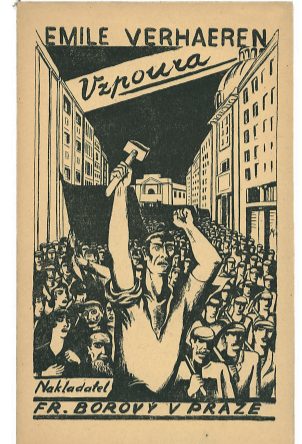

Ladislav Nádaši, 1925.

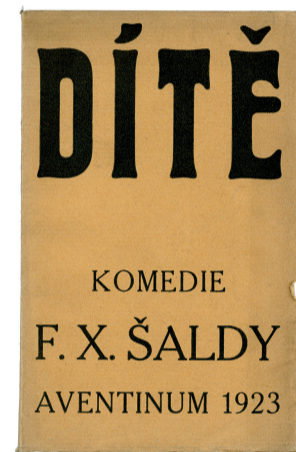
Z knižní nabídky roku

1

2

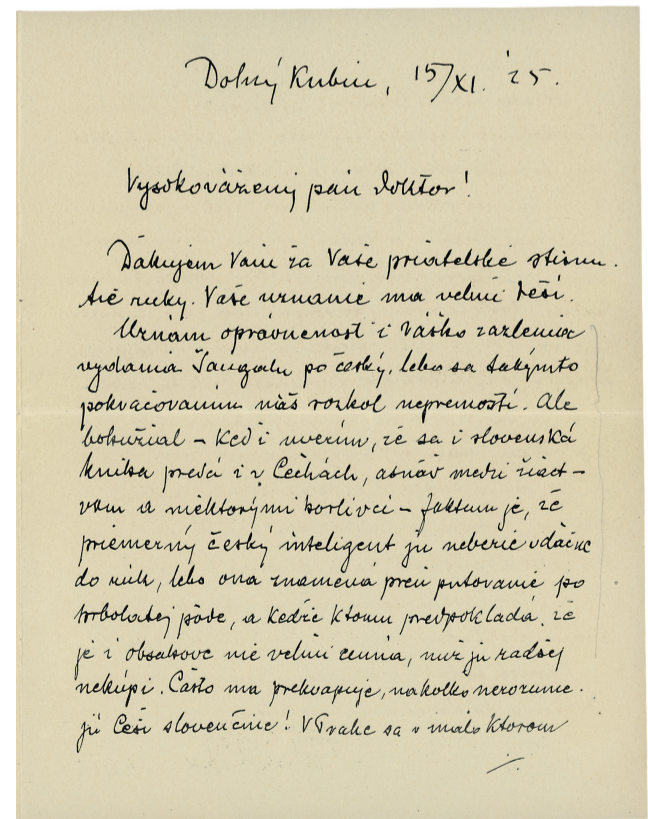

3

4

1 Neumann, S. K.: Rudé zpěvy, Praha, Vortel a Rejman 1923 2 Verhaeren, Émile: Vzpouza, Praha, Fr. Borový 1923, obálka Václav Mašek 3 Šalda, F. X.: Dítě. Komédie o třech aktech, Praha, Aventinum 1923 4 Schulz, Karel: Sever Jih Zápád Východ, Praha, Vortel a Rejman 1923, obálka Karel Teige, Jaromír Krejcar.

Dopis Ladislava Nádašeho Josefu Svitilovi (Janu Karníkovi) z listopadu 1925 týkající se překladu románu Adam Šangala do češtiny.

1924

Inspirován sdružováním anglických spisovatelů zve od října Karel Čapek do svého bytu v Řiční ulici přední osobnosti kulturního, vědeckého i politického života. Setkání se zprvu konají ve čtvrtek, od listopadu jsou však přesunuta na následující den. Setkávání tzv. pátečníků bude pokračovat až do konce spisovatelova života.

Události

17. LEDNA

V prvním čísle **nového týdeníku Přítomnost**, který s finanční podporou T. G. Masaryka založil Ferdinand Peroutka, vychází stať Josefa Kodíčka Úpadek v kritice, vymezující se vůči nastupující avantgardní generaci a kritizující vlnitý postoj, který k ní zaujal F. X. Šalda. V průběhu dalších měsíců budou vzájemné výpady mezi Peroutkou a Šaldou plnit jak stránky *Přítomnosti*, tak *Českého slova*, *Kritiky* či *Národního osvobození*.

Ferdinand Peroutka

3. ČERVNA

V sanatoriu v Kierlingu u Klosterneuburgu v Dolním Rakousku umírá na tuberkulózu **Franz Kafka**. O dva dny později začíná o odchodu „pražského německého básníka“ informovat český tisk. „Byl plachý, úzkostlivý, mírný a dobrý, ale knihy psal kruté a bolestné,“ charakterizuje zemřelého spisovatele v *Národních listech* novinářka a jedna z prvních překladatelek jeho próz Milena Jesenská. Za Kafkou se z českých spisovatelů ohlédnou například ještě S. K. Neumann a Marie Pujmanová.

4. PROSINCE

V Praze začíná vycházet **DAV, časopis slovenské radikální levice a komunistické intelligence**, tiskový orgán skupiny davistů. Název revue i skupiny vznikl spojením iniciál křesťanských jmen členů skupiny, Daniela Okáliho, Andreja Siráckeho a Vladimíra Clementise, mezi davisty se zařadí také Ladislav Novomeský.

Ludmila Rambouská: Naše levá fronta: Novomeský, Clementis a Rybák, alebo redakcia, administrácia a čitateľstvo DAVu.

Vladislav Vančura: Pekař Jan Marhoul

Románu **Pekař Jan Marhoul** Vladislava Vančury se dostalo širšího, takřka výlučně kladného ohlasu. Důvodem byly především výjimečné stylistické a jazykové kvality románu, sociálně kritické téma a osobité oživení domácí tradice venkovské prózy.

Titulní hrdina, maloměstský pekař, je opakem protřelého obchodníka, své řemeslo chápe jako přirozenou činnost, až pak jako prostředek k obživě. Peče chleba více z radosti než pro výdělek, dává na dluh, sám do dluhů upadá a přichází o dům. Z Marhoula se stává pekařský dělník v cizím pekařství. Nakonec umírá šťasten ve své nemajetnosti, smířen s křivdami, jejichž tíhu si snad ani neuvědomoval.

Vančurův expresivní, monumentalizující styl i příměry a podobenstvími nasycená obraznost vzbuzují dodnes čtenářské rozpaky a obtíže. Jejich překonání přináší požitky z významové plnosti českého jazyka. Užité širokého množství výrazových prostředků a slov z časově i místně vzdálených rovin jazyka – od složitých souvětí doby humanismu po hovorové obraty autorovy současnosti, od archaických nářečních tvarů po slova spisovná a knižní – umožnilo autorovi vyjádřit děje a postavy s nebyvalou sugestivností.

Vladislav Vančura: Pekař Jan Marhoul, Praha, Družstevní práce 1924, obálka Karel Teige.

Vladislav Vančura (1891–1942), významný představitel avantgardní linie české meziválečné prózy, jehož dílo v sobě organicky spojuje modernistickou vůli k experimentu i tradiční hodnoty české kultury. Do roku 1929 provozoval lékařskou praxi, souběžně s ní se věnoval literární, dramatické i filmové tvorbě a jejich kritické reflexi. Působil také jako redaktor v nakladatelství Družstevní práce. Za války stanul v čele Národně revolučního výboru inteligence, během heydrichiády byl za svou činnost v odboji popraven.

Vladislav Vančura

Z knižní nabídky roku

1

2

3

4

1 Čapek, Karel: *Kratatit*. Román, Praha, Aventinum 1924, obálka Josef Čapek 2 Reynek, Bohuslav: *Had na sněhu*, Petrkov, nákl. vlastním 1924, obálka Josef Čapek 3 Cvetajevová, Marina: *Moloděc*. Skazka, Praha, Plamja 1924 4 Deml, Jakub: *Sestrám*, Tasov, Pavla Kytlicová, 1924.

Toyen: ilustrace k závěrečným pasážím románu, třetí vydání, 1929.

Členové Literární skupiny a Devětsilu přijali po společné schůzi prohlášení o rozšíření redakce časopisu *Host* o Jaroslava Seiferta a Karla Teiga. Spolupráce nepotrvá dlouho, už v říjnu obě avantgardní uskupení oficiálně ukončí.

1925

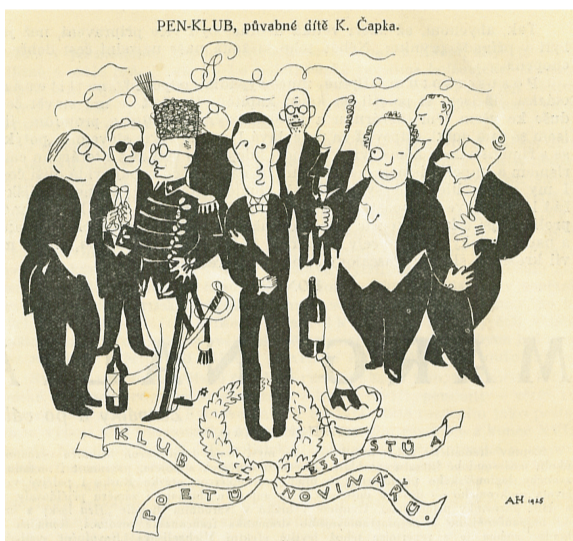
V Turnově začíná vycházet nová literární revue Sever a východ, vedená Josefem Knapem, Václavem Prokúpkem, Františkem Křelínou a Janem Knobem.

V článku Nadrealismus publikovaném v časopise Mladé Slovensko přináší prozaik Ivan Horváth slovenským čtenářům první informace o surrealismu.

Události

15. ÚNORA

V kavárně Louvre na Národní třídě v Praze je za přítomnosti 38 intelektuálů založeno **československé centrum mezinárodního PEN klubu**. Za svůj úkol si v souladu s proslovem Karla Čapka vytyčilo udržování osobních styků se spisovateli různých zemí a přijímání zahraničních hostů.

Adolf Hoffmeister: PEN klub, půvabné dítě K. Čapka.

12. BŘEZNA

V Praze umírá na selhání srdce ruský spisovatel, divadelník a autor satirických próz **Arkadij Averčenko**. V Praze žil od roku 1922, působil zde mj. jako redaktor novin *Prager Presse*. Jeho povídky a divadelní hry vycházely v emigrantském tisku i v českých překladech, byl v Československu jedním z nejoblíbenějších ruských autorů.

Arkadij Averčenko

ZÁŘÍ

Jako první kniha nakladatelství Jana Fromka vychází román *Pole orná a válečná* Vladislava Vančury. Podnik, známý také pod názvem své hlavní edice **Odeon**, je osobou svého zakladatele bezprostředně napojen na autorský okruh Devětsilu.

Karel Teige: nakladatelská značka Odeonu.

Jaroslav Seifert: Na vlnách TSF

Jaroslav Seifert požívá i díky Nobelově ceně, kterou získal v závěru života, úcty jako klasik české literatury. Patřil k protagonistům avantgardního básnictví, jeho v pořadí třetí sbírka *Na vlnách TSF* (zkratka označuje francouzský výraz pro bezdrátovou telegrafii: télégraphie sans fil) se vedle Nezvalovy *Pantomimy* stala vzorovou sbírkou českého poetismu.

Sbírka je složena z drobných lyrických žánrů, na mnoha místech však hranice slovesného umění překračuje směrem k výtvarnému umění či k filmu. Některé básně se „čtou“ jako obraz, protože Karel Teige, autor typografické úpravy, kladl velký důraz na výběr písma, jež mělo odpovídat povaze básně.

Poetická byla i látka jednotlivých básní a její odlehčené zpracování (cestování, zábava, sport, velkoměsto). Dále je pro sbírku charakteristická záměrná polytematičnost a potlačování časoprostorových hranic. Představy jsou v Seifertově sbírce osvobozovány pomocí asociací, uvolňování gramaticko-logických pout a odstranění interpunkce.

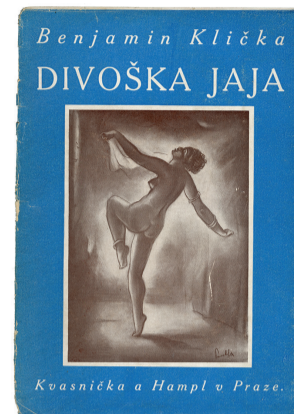
Jaroslav Seifert: Na vlnách TSF. Poezie, Praha, Václav Petr 1925, obálka Karel Teige.

Jaroslav Seifert (1901–1986), zakládající člen uměleckého sdružení Devětsil. Ve dvacátých letech pracoval v redakcích periodik spojených s komunistickou stranou (*Rudé právo*, *Rovnost*, *Sršatec*, *Reflektor*), které musel po vyloučení z KSČ roku 1929 opustit; v třicátých letech redigoval týdeník *Pestré květy* a kulturní rubriku *Ranních novin*. V roce 1984 obdržel jako první český spisovatel Nobelovu cenu za literaturu.

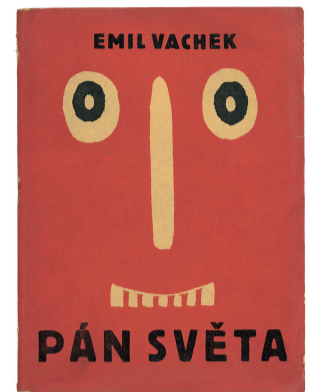

Jaroslav Seifert (vlevo) a Karel Teige v Paříži.

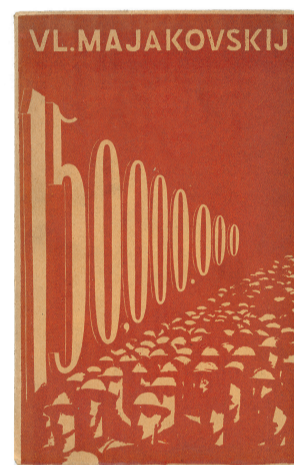
Z knižní nabídky roku

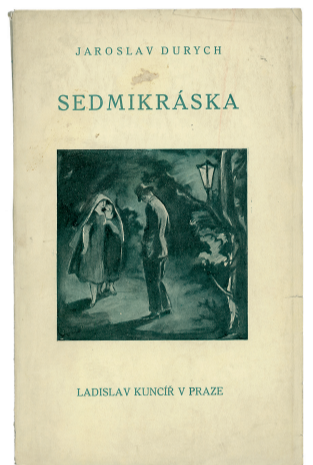
1

2

3

4

1 Klička, Benjamin: *Divoška Jaja*, Praha, Kvasnička a Hampl v Praze. 2 Vachek, Emil: *Pán světa*, Praha, Čin 1925, obálka Josef Čapek 3 Majakovskij, Vladimir: *150 000 000*. Revoluční epos, Praha, Václav Petr 1925, obálka Václav Mašek 4 Durych, Jaroslav: *Sedmikráska*, Praha, Ladislav Kuncíř 1925, obálka František Pavelka.

OBJEVY

Roku 1492 objevil Janovan Krištof Kolumbus neznámé

ostrovy

Děkuji pane!

Já kouřím cigarety!

Báseň Objevy.

1926

Za přítomnosti T. G. Masaryka je v Turčianském Svätém Martině u příležitosti desátého výročí úmrtí klasika slovenské literatury odhalen pomník Svetozáru Hurbanu Vajanskému.

Vychází německý překlad Slezských písní Petra Bezruče, jehož autorem je básník Rudolf Fuchs.

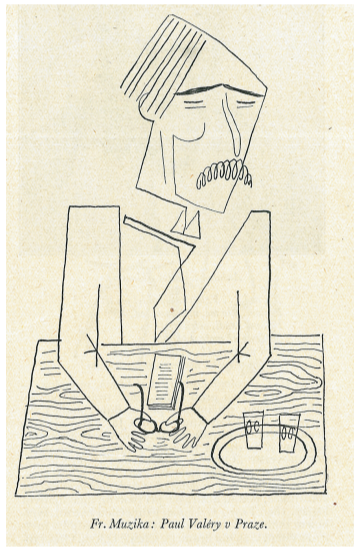
Události

12. DUBNA

Koná se ustavující valná schůze **Klubu moderních nakladatelů Kmen**, předsedou je zvolen František Borový, místopředsedou Ladislav Kuncič, jednatelem Otakar Štorch-Marien a Václav Petr.

26.-29. ŘÍJNA

Francouzský básník a esejista **Paul Valéry** pobývá jako host **PEN klubu v Praze**. V posluchárně Filozofické fakulty v Břehové ulici má přednášku na téma Vzpomínky literární a umělecké a ve Francouzském institutu v Ostruhové ulici přednáší na téma Baudelaire a smysl moderní umělecké tvorby.

František Muzika: Paul Valéry v Praze.

26. LISTOPADU

Ve svém bytě v Černé ulici v Praze v odpoledních hodinách umírá ve věku 79 let **Eliška Krásnohorská**, která kvůli revmatismu již více než patnáct let žila bez možnosti vycházet z domova. „Venku od rampy muzejní až nahoru ke hřbitovům stojí v nekonečném špalíru studentská dívčí mládež, tisíce mladých srdcí, která se uklání před tou, jež půlstoletí se bila za vzdělání ženy,“ popisuje své dojmy z pohřbu v Lidových novinách Eduard Bass.

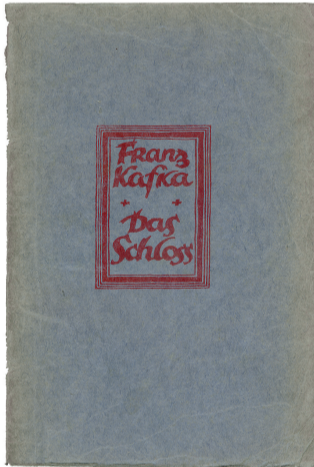
Dadaista Kurt Schwitters čte v Modrém sále Akademického domu v Praze českým a německým posluchačům své „grotesky“. Je mezi nimi i známá Ursonate, sestávající z nesrozumitelných „prazvuků“.

Franz Kafka: Das Schloss

Max Brod na konci roku 1926 vydává z Kafkaovy pozůstalosti druhý z ohlašovaných tří románů, **Das Schloss** (Zámek). Záhy po vydání se ukáže, že dílo nabízí mnohem více otázek než odpovědí: Kdo je onen údajný zeměměřič K. a proč je mu s takovou neoblomností bráněno ve vstupu do zámku? Jaký podivuhodný zákon panuje ve vesnici, v níž K. doufá, že nalezne cestu k zámeckému pánu?

Stejně jako je v Kafkaově románu spleť a snad i nemožná cesta zeměměřiče K. na zámek, i pokusy o výklady tohoto románu budou nesčetné a nenaleznou zřejmě konce. Sám Brod tvrdil, že se jedná o Kafkaovo faustovské dílo, román o božské spravedlnosti. Když v roce 1935 vyšel český překlad Pavla Eisnera, objevily se interpretace odpovídající dobovým trendům: šlo o náboženské chápání textu či o surrealistické výklady *Zámku*, které se opíraly o psychoanalýzu a chápaly ho jako metaforu neproniknutelnosti lidského ducha.

Problém Kafkaova textu, kterým se dodnes zabývají četní badatelé, nespočívá v tom, že by vykladači nedokázali najít žádný klíč, který by do *Zámku* padl, ale naopak v tom, že do něj lze vložit klíčů až příliš mnoho.

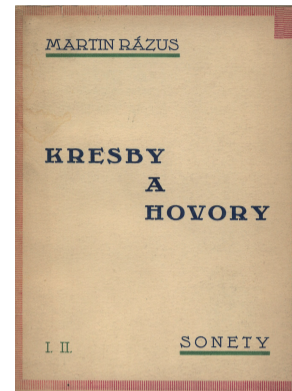
Franz Kafka: Das Schloss. Roman, München, Kurt Wolff 1926.

Franz Kafka (1883–1924), pražský německy píšící spisovatel židovského původu. Pracoval jako úředník pojišťovny a ovládal do jisté míry i češtinu, jež byla jazykem větší části jeho předků. Kafkaovo prozaické dílo ovlivnilo několik literárních směrů 20. století, surrealismem počínaje přes existencialismus po magický realismus. Patřil k autorům „Pražského kruhu“, kteří v krátké době z přehlížené německy psané literatury českých zemí učinili světově uznávaný pojem.

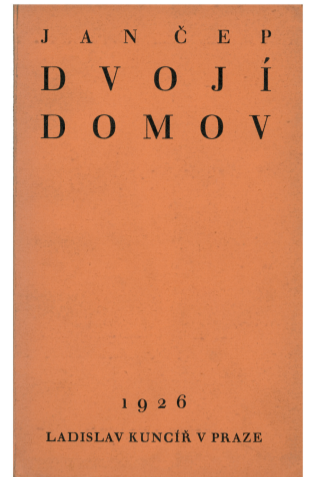

Franz Kafka

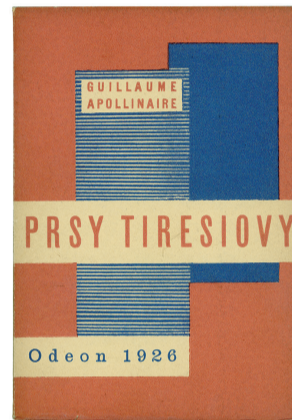
Z knižní nabídky roku

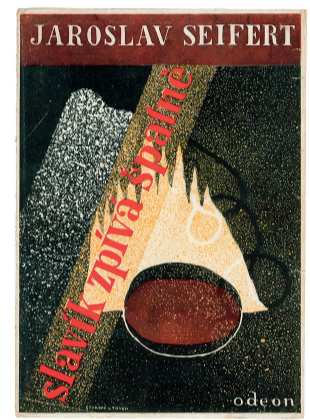
1

2

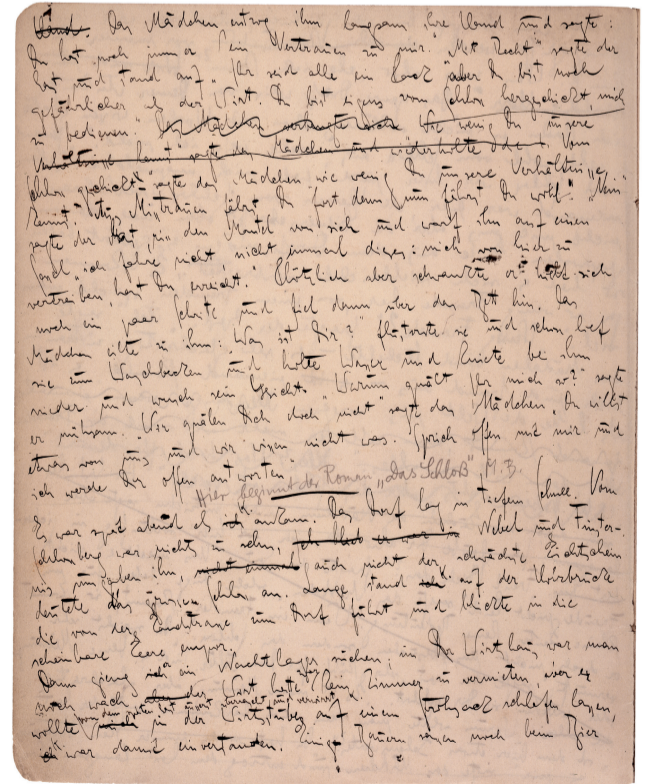

3

4

1 Rázus, Martin: Kresby a hovory. Kniha sonetov. 1.–2. díl, Trnava, Knižtlačiareň G. A. Bežo 1926 **2** Čep, Jan: Dvojí domov, Praha, Ladislav Kuncič 1926 **3** Apollinaire, Guillaume: Prsy Tiresiovy. Nadrealistické drama o dvou jednáních s prologem, Praha, Jan Fromek, 1926 **4** Seifert, Jaroslav: Slavík zpívá špatně, Praha, Odeon 1926, obálka Jindřich Štyrský, Toyen.

Franz Kafka: Das Schloss, rukopis s textem první strany románu.

1927

V pražském Mozarteu vystupuje na pozvání dělnického spolku Verein deutscher Arbeiter dánský spisovatel Martin Andersen Nexö, jehož návštěva v Československu se uskutečňuje na pozvání PEN klubu.

Nakladatelství Odeon začíná v redakci Karla Teigeho a Bedřicha Václavka vydávat měsíčník ReD – Revue Devětsílu.

Události

9. BŘEZNA

V nakladatelství Leopolda Mazáče vychází ve dvou dílech **nejvýznamnější slovenský válečný román Živý bič Mila Urbana**. Kniha je vřele přivítána kritikou, záhy bude přeložena do ruštiny, němčiny i dalších jazyků.

27. BŘEZNA

Masarykův lidovýchovný ústav pořádá v Praze jednodenní **konferenci O pornografii a braku v literatuře**, její příspěvky následně vydá tiskem ve stejnojmenné brožuře. Setkání se účastní knihovníci, pedagogové, právníci, státní úředníci, mezi nimi také literáti jako básník Jiří Mahen či teoretik dětské literatury F. V. Suk. Účelem konference je vyjádřit se k dlouhodobě připravovanému zákonu proti literárnímu braku. Podle závěrů konference není takový zákon potřebný.

Jeden ze svazků erotické edice nakladatelství Julius Albert, nazvané Moderní dekameron.

20.–27. DUBNA

Na pozvání Společnosti pro kulturní a hospodářské sblížení se SSSR **navštěvuje Prahu básník Vladimír Majakovskij**. Dne 26. 4. vystupuje ve vinohradském Národním domě. Součástí přednášky je také recitace úryvků z Majakovského tvorby.

Třetí zprava Vladimír Majakovskij.

Bratři Čapkové: Adam Stvořitel

Divadelní premiéra **Adama Stvořitele**, poslední společné hry bratří Čapků, se uskutečnila 12. dubna 1927 na scéně Národního divadla. Žánrově lze komedii složenou ze šesti obrazů a epilogu zařadit k filozoficko-revuální linii tvorby známé autorské dvojice, za jejíž počátek bývá pokládána expresionistická groteska *Ze života hmyzu* (1922).

Na začátku hry, karikující téma stvoření dokonalejšího člověka, účtuje nespokojený Adam s celým lidstvem – a zničí svět. Rozzlobený Bůh mu následně přikáže, aby sám předvedl, jak by podle něj vypadal svět nový. Adam se rozhodne započít velké dílo sám, brzy se ovšem ukáže, že každý jeho úmysl se obrací proti němu samotnému.

Dobová kritika na jednu stranu oceňovala dokonale zvládnutou dramatickou techniku, oživení žánru divadelní revue i myšlenkově závažný obsah. Objevily se však výtky, že svět, jež bratři Čapkové stvořili, je světem ryze mužským, kde pro ženu nezbyvá místo. Katolicky orientovaná kritika autory vnímala jako nihilisty a jejich pragmatickou filozofii označila za prázdnou. Publicisté blízcí radikálnímu socialismu hru zase chápali jako defetistickou obhajobu stávajícího společenského řádu. Navzdory tomu *Adam Stvořitel* získal státní cenu v dramatickém oboru.

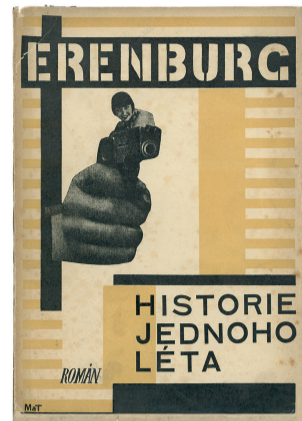

Bratři Čapkové, asi 1922.

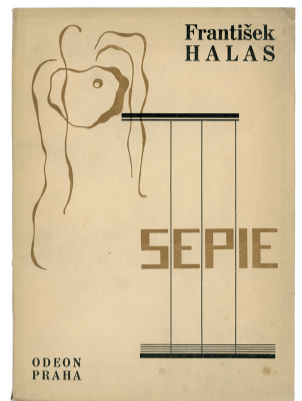
Karel Čapek (1890–1938), novinář, prozaik, esejista, dramatik a dramaturg. Patřil k liberálnímu proudu české inteligence sdružené kolem osoby prezidenta Masaryka a vyznávající filozofii pragmatismu. Dlouhodobě působil v redakci *Lidových novin*, byl rovněž dramaturgem a režisérem Městského divadla na Královských Vinohradech.

Josef Čapek (1887–1945), malíř, grafik, scenograf, teoretik výtvarného umění, prozaik a dramatik. Spolu s bratrem pracoval v redakci *Lidových novin* (1921–1938). Patřil ke generaci, která do literatury vstoupila na začátku desátých let minulého století, byl členem uměleckého spolku Mánes a výtvarné skupiny Tvrdošijní.

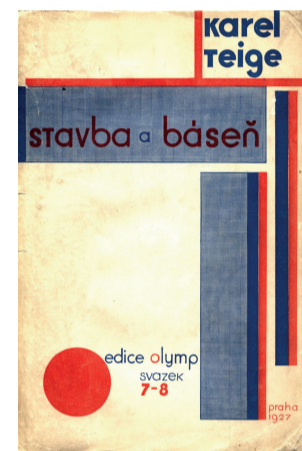
Z knižní nabídky roku

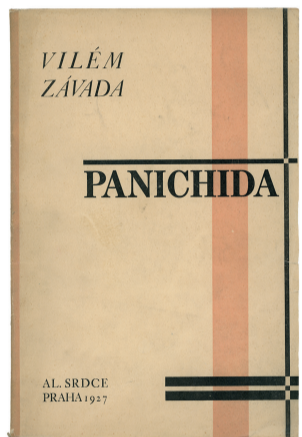
1

2

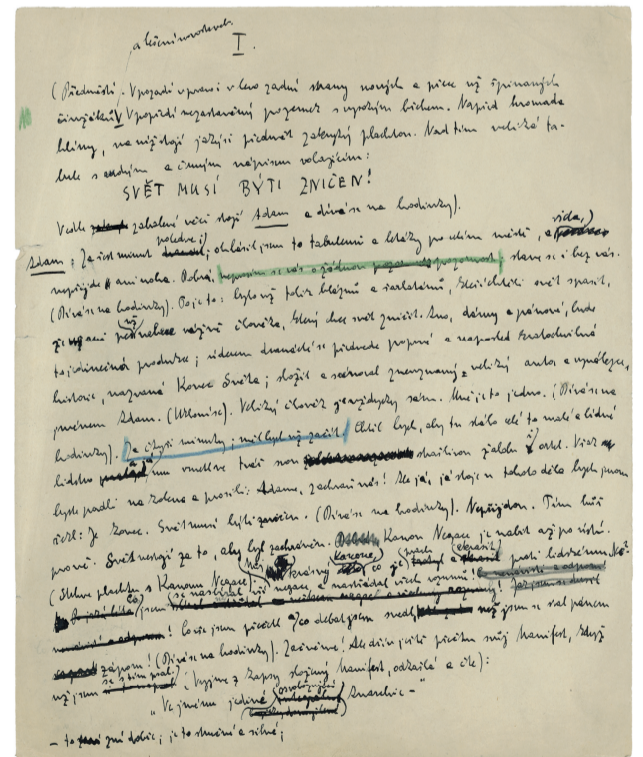

3

4

1 Erenburg, Ilja: *Historie jednoho léta*. Román, Praha, Odeon 1927, obálka Karel Teige, Otakar Mrkvička 2 Halas, František: *Sepie*. Poezie, Praha, Odeon 1927, obálka Vít Obrtel 3 Teige, Karel: *stavba = báseň*, Praha, Vaněk & Votava 1927 4 Závada, Vilém: *Panichida*. Praha, Alois Srdce 1927, obálka Vít Obrtel.

Bratři Čapkové: Adam Stvořitel, první strana rukopisu divadelní hry.

Německojazyčný židovský filozof, psycholog a estetik z Čech Emil Utitz hovoří v pražském lidově vzdělávacím spolku Urania na téma Překonání expresionismu.

1928

V jugoslávském Lipiku umírá ve věku šedesáti osmi let klasik slovenské předválečné prózy Martin Kukučín.

Spisovatel a novinář Emil Vachek vydává v nakladatelství Sfinx román Tajemství obrazárny, jenž je recenzenty označen za „první cennou českou detektivku“.

Události

12. LEDNA

Spisovatel a novinář **Rudolf Těsnohlídek** **si bere život**, a to přímo na svém pracovišti v brněnské redakci *Lidových novin*. Deník *Národní osvobození* událost popíše takto: „V hodinách poledních dlel zesnulý ještě v úřadě, kde jevil zájem o svěřenou mu rubriku. Usedl jako obvykle u svého pracovního stolu, kde nepozorován kolegy sáhl po smrtící zbraní a střelil se do života.“

Rudolf Těsnohlídek

19. DUBNA

V chebském nakladatelství Stauda vychází první číslo literárního dvouměsíčníku **Witiko**, který redigují Josef Mühlberger s Johannesem Staudou. Hlavní redaktor jím usiluje o propojení německojazyčné literatury české „provincie“ a literatury pražské. Těž díky Walteru Marasovi bude časopis uveřejňovat i překlady a recenze českých literárních děl.

25. ŘÍJNA

U příležitosti oslav desátého výročí založení republiky je zástupcům obce pražské slavnostně předána **nová budova Ústřední knihovny hl. m. Prahy**, jeden z nejmodernějších a nejlépe vybavených knihovních objektů v republice. V přednáškovém sále v suterénu se v dalších letech uskuteční řada hojně navštěvovaných literárních a kulturních akcí.

Nová budova Ústřední knihovny hlavního města Prahy na Mariánském náměstí.

Milo Urban: Výkriky bez ozveny

Sbírka povídek a novel Mila Urbana **Výkriky bez ozveny** měla vyjít v bratislavské Akademii. Po negativním posudku, obviňujícím spisovatele z hanobení slovenského lidu, Academia Urbanovi rukopis románu vrátila. Sběrka nakonec vyšla u Leopolda Mazáče v Praze. Z knihy je zřejmé Urbanovo mistrovství na poli kratších prozaických žánrů. Tematicky se jedná o vesnické příběhy o vraždě a vině, o příběhy s tajemstvím, ale i s humorovou zápletkou; všechny prózy však spojuje reflexivně-lyrický půdorys. Autor si zakládá na expresionistickém vidění světa a konfrontuje archaické a moderní prvky.

Urban dokázal vytvořit originální postavy, které se jako všeobecné lidské typy dodnes ve slovenské literatuře a kultuře objevují. Jsou jimi například vnitřně rozervaný vrah Ondrej Zimoň z novely *Za vyšným mlynom* či nepodajný stařec Pavol Duchaj z povídky *Staroba*. Psychickou situaci postav Urban nemodeloval pomocí slov – dialogicky ani prostřednictvím vnitřního monologu –, ale prostřednictvím neverbálních projevů. Zvlášť charakteristický je pro jeho prózy motiv mlčení. Osudovou tíží Urbanova prozaického světa naznačuje již název knihy *Výkriky bez ozveny*.

Milo Urban: Výkriky bez ozveny, Bratislava, Academia 1928.

Milo Urban (1904–1982), slovenský spisovatel a publicista, jeden z nejvýraznějších představitelů slovenské meziválečné prózy. Po tragické smrti otce nedokončil kvůli nedostatku finančních prostředků středoškolská studia a začal působit jako novinář v různých novinách a časopisech. Proslavil se zejména románem *Živý bič* (1927) o životě v zázemí první světové války ve fiktivní oravské vesnici Ráztoky.

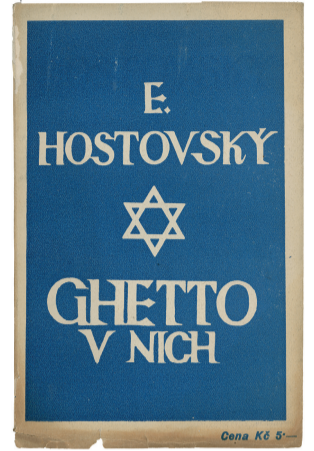

Milo Urban, 20. léta.

Z knižní nabídky roku

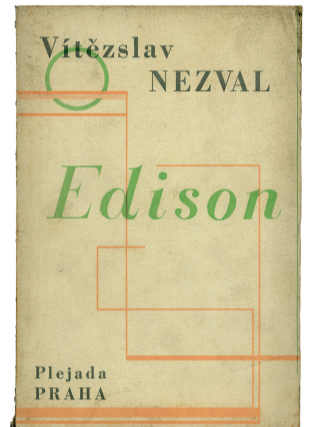
1

2

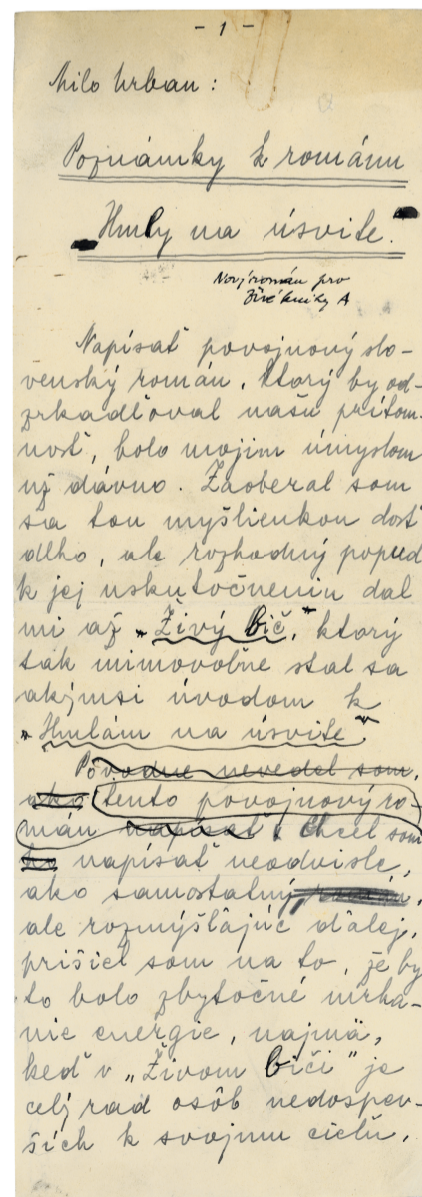

3

4

1 Poláček, Karel: *Dům na předměstí*. Humoristický román, Praha, Čin 1928, obálka Otakar Mrkvíčka 2 Hostovský, Egon: *Ghetto v nich*. Román, Praha, Pokrok 1928 3 Romains, Jules: *Obrozené městečko*, Praha, Odeon 1928, obálka Adolf Hoffmeister 4 Nezval, Vítězslav: *Edison*, Praha, Symposion 1928, obálka Vít Obrtel.

Milo Urban: Poznámky k románu *Hmly na úsvite*.

1929

Dne 25. března v 11.35 dopoledne umírá v Jaroměřicích nad Rokytnou na srdeční selhání Otokar Březina. Smrt básníka se nazítří stává hlavní zprávou novin.

V anketě Lidových novin Jakou nejzajímavější knihu jste letos četli? se na prvním místě umísťuje mezinárodní bestseller Na západní frontě klid E. M. Remarqua.

Události

10. BŘEZNA

„První svazek oblíbené detektivky G. Apollinaira **Fantomas** již vyšel,“ oznamuje inzerát nakladatele Jana Fromka. Ve Fromkově nakladatelství Odeon vyjde v průběhu dvou let deset prvních románů z dvaatřicetidílného seriálu krváků obdivovaného francouzskými surrealisty. Ten těsně před první světovou válkou sepsali Pierre Souvestre a Marcel Allain. Obálky pro české vydání navrhuje Jindřich Štyrský.

Reklama nakladatelství Odeon na vydání románu Fantomas.

26. BŘEZNA

Skupina sedmi spisovatelů (Ivan Olbracht, Helena Malířová, S. K. Neumann, Josef Hora, Jaroslav Seifert, Marie Majerová, Vladislav Vančura) vydává leták známý jako **Manifest sedmi**. Spisovatelé v něm protestují proti politice nového vedení Komunistické strany Československa, v jejímž čele stanul Klement Gottwald.

6.–13. ŘÍJNA

V nové budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy na Smetanově náměstí probíhá **I. sjezd slovanských filologů**. Při příležitosti sjezdu jsou k diskusi předloženy *Teze Pražského lingvistického kroužku*, v nichž toto vědecké uskupení formuluje svůj později světově proslulý program strukturálně funkční jazykovědné analýzy.

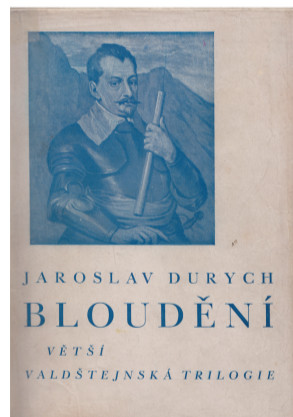
14. LISTOPADU

Při svém prvním vystoupení v Osvobozeném divadle v Umělecké besedě v Praze na Malé Straně uvádí Josef Skupa inscenaci **Utrpení Spejbla i syna jeho**. „Spejbl a jeho syn Hurvínek jsou něco mezi Vlastou Burianem z jedné, Werichem a Voskovcem z druhé strany, a přitom jsou ze dřeva (nebo z čeho),“ popíše představení divadelní kritik a dramatik Edmond Konrád v deníku *Národní osvobození*.

Jaroslav Durych: Bloudění

Děj „větší valdštejské trilogie“, jak zní podtitul rozsáhlého románu Jaroslava Durycha **Bloudění**, zabírá třináctileté období sahající ode dne před staroměstskou exekucí až k ránu po noci, kdy byl v Chebu zavražděn Albrecht z Valdštejna, tedy první polovinu třicetileté války. Válka a její politické pozadí nejsou však hlavním tématem díla. Tím je právě titulní „bloudění“, a to ve všech významech slova: fyzické (zvláště bloudění Andělčino, jejíž cesta vede přes celou Evropu až do Ameriky), a citové (láska Jiřího a Andělky je naplněna až na samém konci románu), a zejména metaforické či metafyzické bloudění lidstva mezi propastmi pekla a výšinami nebes.

Román byl již ve své době chápán jako velkolepé literární dílo, F. X. Šalda mínil, že *Bloudění* zastíní veškerý dosavadní český historický román. Jde o román charakterizovaný ironickým přístupem k dějinám, silně ovlivněný kulturou baroka i dobovým expresionismem. Intimní linie se v něm prolíná s linií velkých dějin. V české společnosti, která byla za první republiky ke katolicismu silně kritická, vyvolávala velké debaty také otázka, jakému vyznání Durych při popisu náboženského konfliktu straní.

Jaroslav Durych: Bloudění, Praha, Ladislav Kuncíř 1929.

Jaroslav Durych (1886–1962), prozaik, esejista, básník a dramatik, bojovný katolický publicista. Vystudoval lékařství, před válkou i po vzniku republiky působil jako vojenský lékař, mimo jiné na Podkarpatské Rusi. Ve dvacátých a třicátých letech redigoval časopisy *Rozmach*, *Akord* a *Obnova*, v nakladatelství Ladislav Kuncíř řídil edici *Knihy mladých*.

Vojenská legitimace Jaroslava Durycha, 1937.

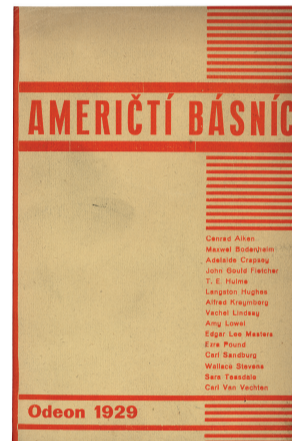
Z knižní nabídky roku

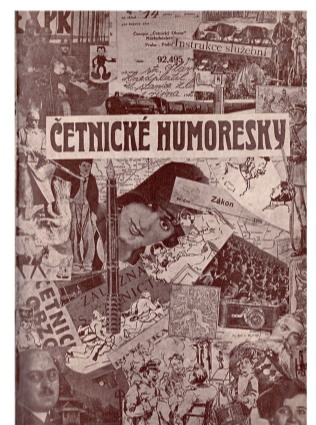
1

2

3

4

1 Čapek, Josef: *Povídání o pejskovi a kočičce*, jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech, Praha, Aventinum 1929, obálka Josef Čapek 2 Langer, František: *Obrácení Ferdýše Pištory*. Komedie o třech dějstvích, Praha, Aventinum 1929, obálka Josef Čapek 3 Vaněček, Arnošt (ed.): *Američtí básníci*, Praha, Odeon 1929, obálka Karel Teige. 4 *Četnické humoresky*. Společná práce aktivních i penzionovaných četnických gážístů a přátel četnictva, Praha, b. n. 1929, ilustrace na obálce Štěpán Frček.

Jaroslav Durych v karikatuře Adolfa Hoffmeistera.

V rámci celostátních oslav svatováclavského milénia je v Brně inscenováno drama Jaroslava Durycha *Svatý Václav*.

1930

Vychází druhý, závěrečný díl monografie brněnského slavisty Oskara Donatha Židé a židovství v české literatuře 19. a 20. století.

Na základě scénáře spisovatele a překladatele Jana Grmely vysílá Radiojournal skandální zvukovou montáž Požár opery, rozhlasovou hru v osmi obrazech. Sugestivní využití zvukových efektů popláší některé posluchače.

Události

27. ÚNORA

V pražském kině Alfa je v premiéře uveden první český zvukový film **Tonka Šibenice** (režie Karel Anton), rozvíjející námět z prózy E. E. Kische *Nanebevstoupení Tonky Šibenice*. Současně vznikly jeho verze ve francouzštině a němčině.

12. BŘEZNA

Ve věku 78 let **umírá ve svém pražském bytě Alois Jirásek**. Monumentální pohřební průvod, kterého se v Praze zúčastní stovky tisíc lidí, popíše reportér *Lidových novin* slovy: „Snad se ještě nestalo v dějinách světa, aby národ a stát pohřbíval spisovatele tak královsky, klada mu k nohám vše, co bývalo výsadou osob korunovaných.“

Rozloučení s Aloisem Jiráskem. Katafalk s rakví na Václavském náměstí.

26. ZÁŘÍ

Literární měsíčník **Elán** začalo z iniciativy slovenského básníka Jána Smreka vydávat nakladatelství Leopold Mazáč. V porovnání s konzervativnějšími *Slovenskými pohľady*, orgánem Matice slovenské, bude *Elán* otvírat prostor celému názorovému spektru především mladé slovenské literatury.

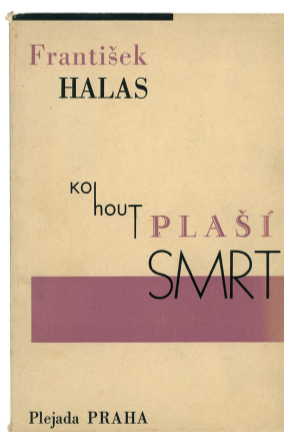
Elán 1, 1930/1931, č. 1, záhlaví prvního čísla časopisu.

František Halas: Kohout plaší smrt

Roku 1927 vyšla Halasova prvotina *Sépie*. Kvůli zvýšenému výskytu smrti a mrtvých Karel Teige tohoto pohrobka brněnského Devětsilu žertem překřtil na *Hřbitovní kvítí*. V podobném naladění pokračoval Halas bez ohledu na mínění ostatních dál – výsledkem byla druhá knížka „plná hrobů, tmy a smrti“, jak ji označil sám Halas. Také dobová kritika se shodla, že jde o jednotvárnou a jednostrannou lyriku vyrůstající z totální deprese.

Sbírka **Kohout plaší smrt**, ilustrovaná dvěma kresbami Štyrského a Toyen, umělci, s nimiž se Halas sblížil v Paříži, nebyla jedinou sbírkou roku 1930, v jejímž názvu se usadila smrt – připomeňme ještě Holanův *Triumf smrti* a Zahradníčkovo *Pokoušení smrti*. V české literatuře tedy došlo k obecnějšímu obratu od poetického okouzlení životem k tísnivějším existenciálním tématům.

Tomu odpovídají i výrazové prostředky Halasovy nové sbírky. Vedle standardních rýmů (šíří : štíří) se v nich hojně objevují asonance (uměním : zdechlin) a polorýmy (zlověstných : ošklivých; prašivá : pomluva). Na někoho působila sbírka *Kohout plaší smrt* až jako neobratná poezie, trnem v oku se jevila i poměrně nezvyklá tříveršová strofa. Ta vyvolává dojem, jako by nebyla dokončená, jako by jí jeden verš chyběl.

František Halas: Kohout plaší smrt, Praha, Symposion 1930, obálka Vít Obrtel.

František Halas (1901–1949), básník, překladatel a publicista. Pocházel z dělnické rodiny, vyučil se v Brně knihkupcem, ve dvacátých letech pracoval jako úředník a později jako redaktor ve státním nakladatelství Orbis, též působil v redakcích několika časopisů (např. *Pásmo*, *Šlehy*, *Rozhledy*). Byl členem brněnské sekce uměleckého sdružení Devětsil, od mládí se účastnil kulturních aktivit komunistické levice.

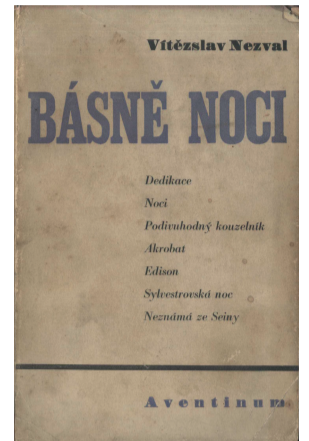

František Halas, začátek 30. let.

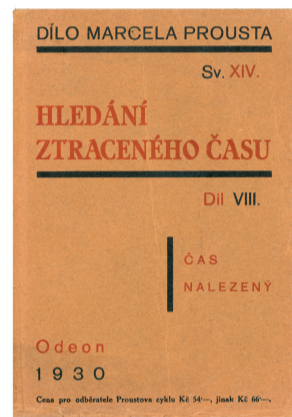
Z knižní nabídky roku

1

2

3

4

1 Mann, Heinrich: Profesor Neřád. Konec tyranův, Praha, Aventinum 1930 2 Nezval, Vítězslav: Básně noci, Praha, Aventinum, Štorch-Marien, 1930 3 Proust, Marcel: Hledání ztraceného času. Čas nalezený, Praha, Odeon 1930, obálka Karel Teige 4 Rada, Vlastimil – Žák, Jaroslav: Budulínek a Matlafousek čili Vzpouza na parníku Primátor Dittrich, Praha, Adolf Synek 1930, ilustrace Vlastimil Rada.

Toyen: ilustrace. Halas, František: Kohout plaší smrt.

1931

Zdeněk Nejedlý, F. X. Šalda, František Krejčí a Josef Kopta vyzývají k podpisu protestu proti zásahu policie v severomoravském Frývaldově, při němž bylo zastřeleno osm stávkujících.

V Českých Budějovicích vychází první číslo časopisu Linie; redakční kruh tvoří členové nedávno ustaveného sdružení avantgardních výtvarníků a básníků téhož názvu.

Události

15. LEDNA

Do kin vstupuje komedie Jiřího Voskovce, Jana Wericha a režiséra Jindřicha Honzla **Pudr a benzin**, v níž jsou využity motivy z revuí a obsazení herci souboru Osvobozeného divadla. Značné popularity dosáhne snímek díky hudbě, jejímž autorem je Jaroslav Ježek. Spolupráce V&W s Honzlem a Ježkem bude pokračovat i v dalším úspěšném snímku *Peníze nebo život*.

Jaroslav Ježek (vpravo) s Vítězslavem Nezvalým a Josefem Šimou 25. května.

25. KVĚTNA

Při potlačování protestů zemědělských dělníků v Košútech zastřelili četníci tři demonstranty, další jsou zraněni. Jako reakce vznikne protestní **Manifest slovenských spisovatelův**, který vedle mladých levicově orientovaných autorů podepíší i představitelé jiných generací a odlišných ideových východisek, k nimž se připojí spisovatelé čeští (např. Karel Teige, Ivan Olbracht, Helena Malířová, Marie Majerová) a maďarští (Zoltán Fábry, Sándor Földes).

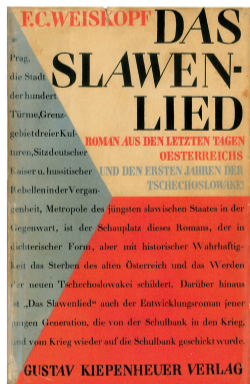
František Bidlo: K událostem v Košútech, karikatura.

KVĚTEN

V nakladatelství Sfinx vychází **román Vladislava Vančury Markéta Lazarová**. V recenzi prozaika Jana Čepa, uveřejněné v revue *Rozpravy Aventina* (č. 1–2), obdivuje Čep na jedné straně autorovy dovednosti, neboť „každé Vančurovo slovo je jako stříbrný peníz, který vydá, udeří-li se jím, zvuk neobyčejně plný a krásný. Jeho řeč hučí jako varhany, jako nádherný mnohohlasý zpěv, který v nás budí úžas a okouzlení.“ Na straně druhé mu vyčítá skepsi vůči spirituální sféře: „Autor je příliš synem své doby a neví už docela nic, co je to láska k Bohu – zná jen strach před touto obudnou fikcí, kterou je pro něho Bůh, tak jako nechápe, zase v souladu s dobou, podstaty panenství.“

F. C. Weiskopf: Das Slawenlied

Na jaře 1931 v nakladatelství Gustava Kiepenheuera vyšel román Franze Carla Weiskopfa **Das Slawenlied: Roman aus den letzten Tagen Österreichs und den ersten Jahren der Tschechoslowakei** (Píseň Slovanů: Román z posledních dnů Rakouska a prvních dnů Československa). Weiskopf, který o rok dříve přeložil do němčiny Olbrachtovu *Annu proletářku*, se ve svém díle pokusil zachytit složitou národní, kulturní a sociální problematiku německy mluvících obyvatel Prahy v době vzniku první republiky. Ve svém do značné míry autobiografickém románu, navazujícím na tradici tzv. vývojového a generačního románu, se Weiskopf pokusil popsat proměnu mladého hrdiny „od vlasteneckého nadšení a pubertálních zmatků po náhlý přelom v prvních letech poválečných, kdy prohlédne nedokonalost revoluce a kdy dospívá splnutím s proletariátem jako s jedinou lidsky i ideově možnou jistotou“ (Miloš Hlávka). O dva roky později vyjde v komunistickém nakladatelství Karel Borecký pod názvem *Převrat* český překlad Weiskopfovy knihy, pořízený autorovým přítelem Bedřichem Václavkem. Kritiky i čtenáře upoutá dokumentárním, kolážovitým charakterem a využitím proklamací, tiskových zpráv, reprodukcí a parafrází všeho druhu.

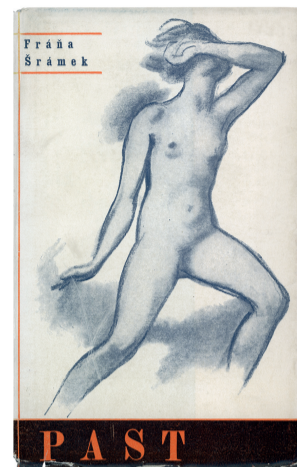
F. C. Weiskopf: Das Slawenlied, Berlin, Gustav Kiepenheuer 1931, obálka Georg Salter.

Franz Carl Weiskopf (1900–1955), pocházel z německo-české židovské rodiny. Od roku 1921 byl aktivním účastníkem komunistického kulturního dění, snažil se působit jako prostředník mezi německojazyčnou a českou kulturou, zabýval se postavením německé literatury v exilu a rovněž ruskou, americkou a čínskou literaturou. V letech 1928–1933 žil jako novinář a svobodný spisovatel v Berlíně, mezi roky 1933 a 1939 opět v Praze.

F. C. Weiskopf s Ernstem Glaeserem v Charkově, 1930.

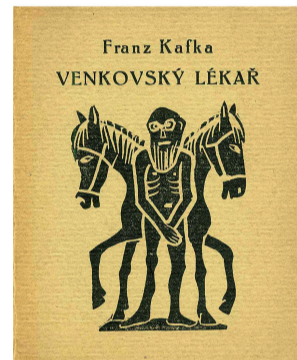
Z knižní nabídky roku

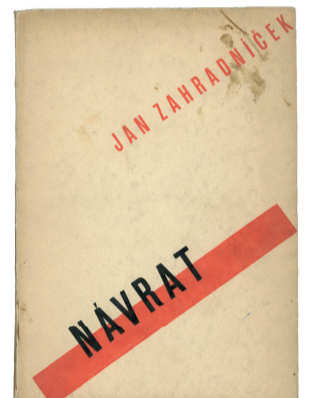
1

2

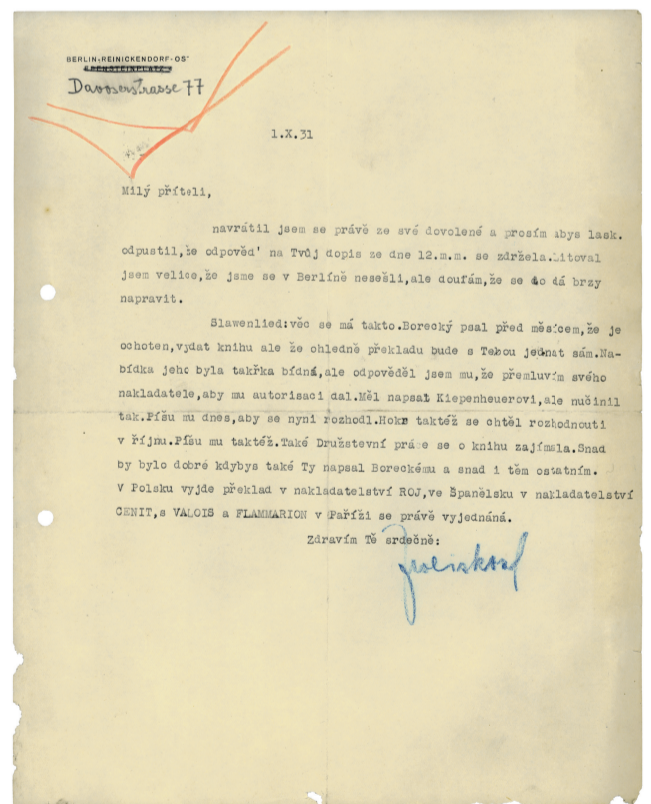

3

4

1 Šrámek, Fráňa: Past, Praha, Fr. Borový 1931, kresba na obálce Hugo Boettinger 2 Hesse, Hermann: Stepní vlk, Praha, Jan Laichter 1931, obálka Jaroslav Benda 3 Kafka, Franz: Venkovský lékař, Litomyšl, Josef Portman 1931, ilustrace na obálce Albert Schamoni 4 Zahradníček, Jan: Návrat. Básně, Praha, Sfinx 1931, obálka Jindřich Štyrský.

Dopis F. C. Weiskopfa Bedřichu Václavkovi týkající se překladu Weiskopfova románu do češtiny, říjen 1931.

Rakouský herec, operní zpěvák a komik Max Pallenberg uvádí v Praze inscenaci Dobrý voják Švejk v úpravě Hanse Reimanna a Maxe Broda.

1932

Vychází první číslo revue „pro kulturu a život“ *Řád*, kolem níž se sdružila skupina katolických intelektuálů ovlivněných staroříšským vydavatelem Josefem Florianem.

Státní ceny za literaturu dostávají v kategorii poezie František Halas za sbírku *Tvář*, v kategorii prózy Marie Majerové za román *Přehrada*.

Události

18. LEDNA

V Hrabyni vychází první číslo „slezského literárního měsíčníku“ *Iskra*, který se chce zaměřit na tvorbu lokálních autorů. Časopis řídí básník a prozaik Fran Směja s redakčním kruhem, odpovědným redaktorem je Adolf Tománek. Jde o literáty z českého Slezska, kteří již od roku 1929 provozují vydavatelské sdružení *Iskra* – kruh přátel slezské knihy.

Značka nakladatelského sdružení *Iskra*.

5. DUBNA

Na přednáškovém večeru v budově Městské knihovny v Praze pořádaném Společností pro hospodářské a kulturní sblížení se SSSR hovoří Václav Běhounek a Jiří Weil o současné sovětské literatuře. Na konci roku vydá Weil jako třetí svazek edice *Sověťští* autoři svůj *Sborník ruské revoluční poesie*.

12. KVĚTNA

Na valném shromáždění Matice slovenské, jehož atmosféru jitií spory okolo nových *Pravidel slovenskeho pravopisu* Václava Vážného, se do vedení organizace dostávají představitelé autonomistických tendencí ve slovenské politice (spisovatel Martin Rázus, kněz a politik Andrej Hlinka). Z výboru Matice jsou naopak odvoláni představitelé tendencí čechoslovakistických.

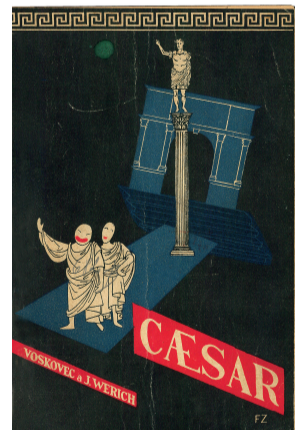
Václav Vážný s prozaičkou Timravou (Boženu Slančíkovou).

Jiří Voskovec – Jan Werich: Caesar

Komická revue *Caesar*, první bytostně politická hra autorské dvojice Jiří Voskovec a Jan Werich, představuje v její tvorbě obrat od dadaisticky stylizované studentské recese k protifašisticky angažovanému politickému divadlu. Jako konkrétní předobraz k dramatické fabulaci bývá připomínána fašistická diktatura Benita Mussoliniho. Nikoli nepodstatný impuls k politické aktivizaci Osvobozeného divadla současně přinesl domácí politický život, zejména pak sociální nepokoje vyvolané hospodářskou krizí.

Ačkoli se *Caesar* odehrává v historických kulisách, po celou dobu je jasné, že jde o analogii k soudobému společenskopolitickému dění v Evropě a v Československu. Svůj obrat k politickému divadlu autoři vysvětlili v knižním vydání hry: „Nelze už pochybovat o tom, že skutečnost dospěla ve své hnilobě stavu tak kritického, že by bylo zločinem, kdyby umělec nevyslovil svoje stanovisko.“

Kritické ohlasy na inscenaci byly vesměs kladné, byť se v hodnocení kritiků začínaly projevovat politické rozdíly. Úspěch převyšil ohlas dosud nejpopulárnější hry Osvobozeného divadla *Golem* a nasměroval další tvorbu V&W. Záhy byla hra přeložena do němčiny a již na podzim 1933 uvedena Vídeňským Burgtheatrem.

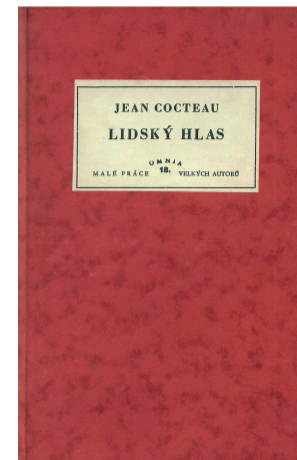

Jiří Voskovec – Jan Werich: *Caesar*. Antická férie o jedenácti obrazech, Praha, Odeon 1932, obálka František Zelenka.

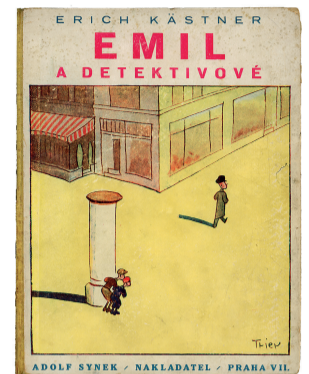
Jiří Voskovec (vl. jm. Jiří Wachsmann, 1905–1981), herec, dramatik a prozaik. V letech 1924–1927 studoval na Právnické a Filozofické fakultě UK, amatérsky se věnoval divadlu a udržoval kontakty s uměleckou avantgardou (po tři léta byl členem *Devětsilu*). Po úspěchu společné inscenace s J. Werichem *Vest pocket revue* (duben 1927) se divadlu začal věnovat profesionálně.

Jan Werich (1905–1980), herec, dramatik a prozaik. Při studiích na gymnáziu v Křemencově ulici se seznámil s Jiřím Voskovcem, v letech 1924–1927 studoval Právnickou fakultu UK. S Jiřím Voskovcem byl hlavním autorem a hercem Osvobozeného divadla.

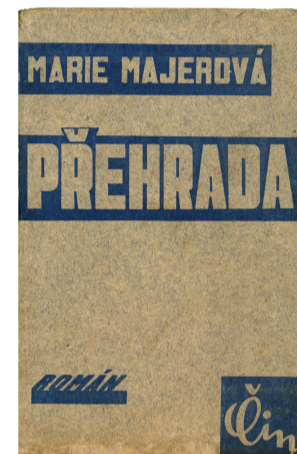
Z knižní nabídky roku

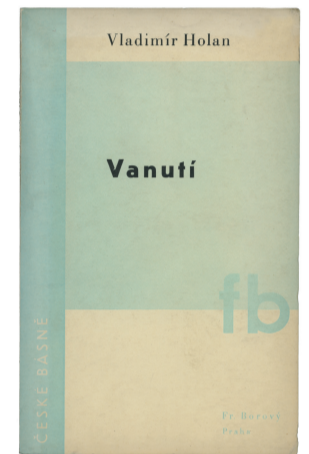
1

2

3

4

1 Cocteau, Jean: *Lidský hlas*, Praha, Adolf Synek 1932
2 Kästner, Erich: *Emil a detektivové*, Praha, Adolf Synek 1932, ilustrace na obálce Walter Trier
3 Majerová, Marie: *Přehrada*, Praha, Čin 1932
4 Holan, Vladimír: *Vanuť*, Praha, Fr. Borový 1932.

Jiří Voskovec a Jan Werich s Jaroslavem Ježkem a Jindřichem Honzlem, 1932.

Vychází první číslo revue „pro kulturu a život“ *Řád*, kolem níž se sdružila skupina katolických intelektuálů ovlivněných staroříšským vydavatelem Josefem Florianem.

1933

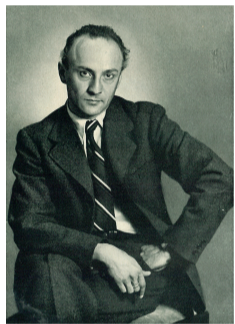
Do Prahy přijíždí spisovatel L.-F. Céline, jehož román *Cesta do hlubin noci* vydává nakladatelství Fr. Borový.

V budově Plodinové burzy v Praze pořádá čerstvě ustavený Výbor pro pomoc německým uprchlíkům večer německé literatury.

Události

22. LEDNA

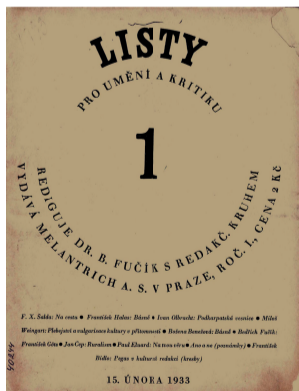
V Karlových Varech začíná vycházet národověcky orientovaný **kulturní měsíčník** *Der Ackermann aus Böhmen* (Oráč z Čech) s podtitulem *Monatsschrift für das geistige Leben der Sudetendeutschen* (Měsíčník pro duchovní život sudetských Němců). Na vydávání se podílejí K. F. Leppa, Hans Watzlik a Adam Kraft. V roce 1938 se mnozí jeho přispěvatelé již zcela otevřeně připojí k úsilí o odtržení pohraničních území ČSR a jejich připojení k Německu.

Adam Kraft

20. ÚNORA

Vychází první číslo *Listů pro umění a kritiku*. Časopis vydávaný nakladatelstvím Melantrich rediguje kritik a současně ředitel tohoto nakladatelství Bedřich Fučík. Vedle literární tvorby předních soudobých básníků a prozaiků (mj. František Halas, Josef Hora, Jan Zahradníček, Jan Čep, Marie Majerová, Ivan Olbracht ad.) redakce zařazuje stati odborné povahy (mj. J. L. Fischer, Roman Jakobson, René Wellek) i kritické reflexe současné tvorby (Bedřich Fučík, Bedřich Václavek ad.). Profil listu dotvářejí krátké glosy kriticky komentující aktuální dění. Terčem ironických výpadů se bude opakovaně stávat Karel Čapek. Výraz prvního ročníku ovlivní svými karikaturami František Bidlo.

Obálka prvního čísla Listů pro umění a kritiku od Jindřicha Štyrského.

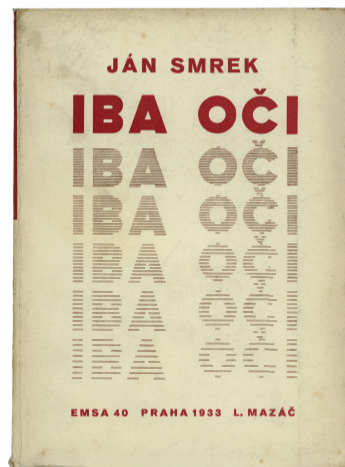
29. DUBNA

Berlínské levicové nakladatelství Wielanda Herzfelda **Malik-Verlag**, které se později stane důležitým centrem německých exilových kulturních aktivit, přesouvá své aktivity do hlavního města ČSR jen měsíc poté, co v Praze našla nové působiště redakce berlínského obrazového magazínu *Arbeiter-Illustrierte-Zeitung* (jejím šéfredaktorem je F. C. Weiskopf). Děje se tak v důsledku represivních opatření zaváděných Hitlerovou NSDAP po vítězství v německých parlamentních volbách.

Ján Smrek: Iba oči

Sbírka *Iba oči* slovenského básníka působícího v Praze Jána Smreka na jedné straně opakuje a co do intenzity prohlubuje ódicky senzualní, spontánně naivní gesto autorových předcházejících sbírek, na straně druhé se místy pokouší o reflexivní poezii. V ní se o slovo hlásí existenciální napětí mezi uvědoměním si odcházejícího chlapectví a opatrným přiznáním příchodu zralosti.

Smrek ve své básnické knize navazuje na tvorbu Jiřího Wolker, která se rovněž pohybovala na pomezí drobných hříček a hlubokých témat. Čerpá i z vitalistického básnictví a poetiky nedávné avantgardy. Za sbírku *Iba oči* získal Ján Smrek výroční cenu Slovenskej krajiny, již mu udělila porota vedená básníkem Jankem Jesenským.

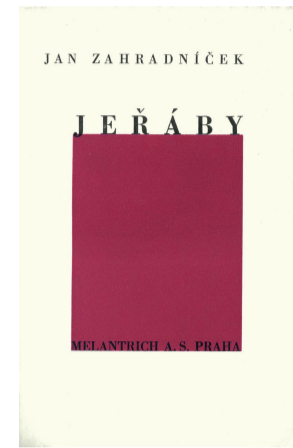
Ján Smrek: *Iba oči*, Praha, Leopold, Mazáč 1933, obálka Ján Smrek.

Ján Smrek (1898–1982), vl. jm. Ján Čietek, básník, publicista, redaktor, vydavatel a překladatel. Jeden z neaktivnějších iniciátorů a organizátorů slovenského literárního a kulturního života meziválečného období (působil například v časopise *Elán*). V třicátých letech žil a pracoval v Praze, po rozbití Československa se vrátil do Bratislavy.

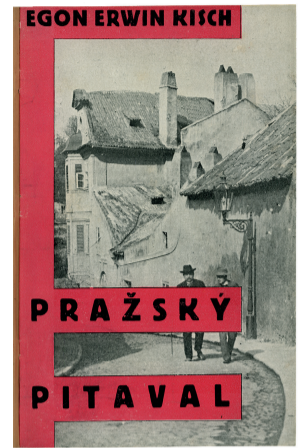

Ján Smrek při procházce ulicemi Prahy, 1934.

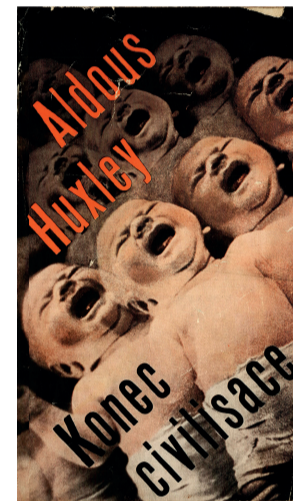
Z knižní nabídky roku

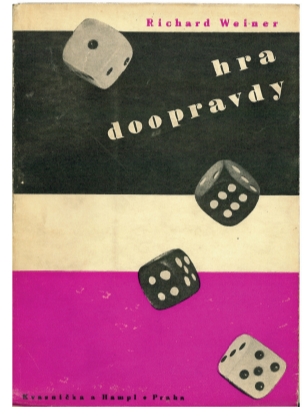
1

2

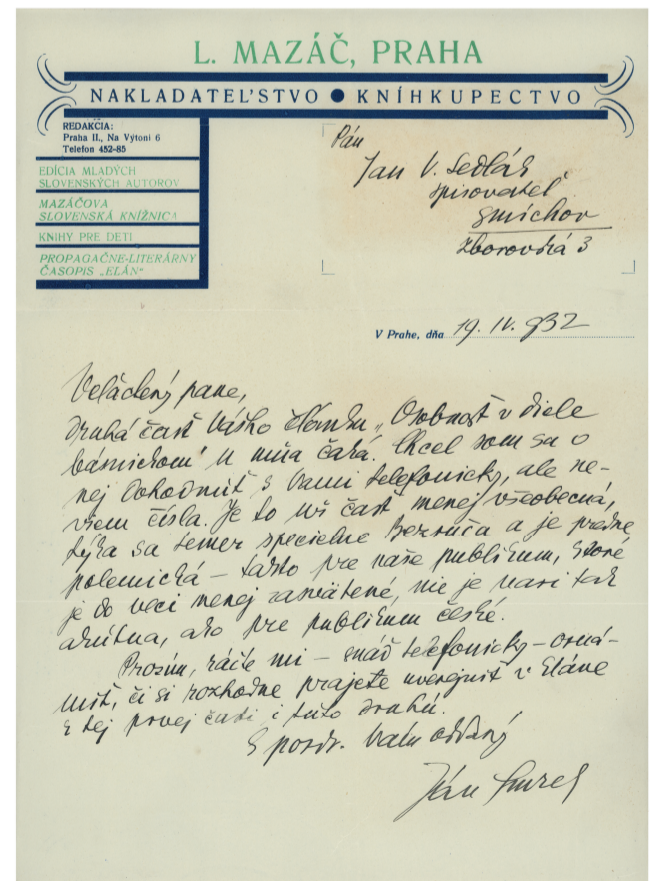

3

4

1 Zahradníček, Jan: *Jeřáby*, Praha, Melantrich 1933
2 Kisch, E. E.: *Pražský pitaval*, Praha, Pokrok 1933, obálka Karel Mrzílek
3 Huxley, Aldous: *Konec civilizace*, Praha, Leopold Mazáč 1933, obálka J. R. Vávra
4 Weiner, Richard: *Hra doopravdy*, Praha, Kvasnička a Hampel 1933.

Dopis Jána Smreka za redakci Mazáčova nakladatelství J. V. Sedlákoví ve věci příspěvku do časopisu *Elán*, duben 1932.

V *Nedělních Lidových novinách* se představuje nový kreslený hrdina Ondřeje Sekory – Ferda Mravenec.

1934

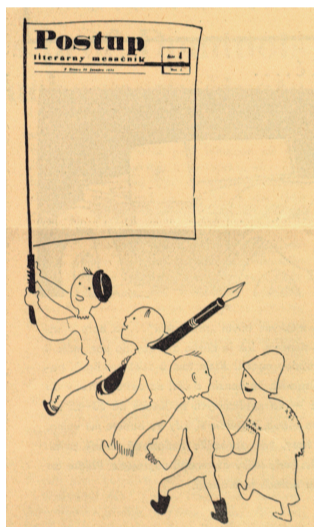
Spolok slovenských spisovateľov uverejňuje kolektívny výjadrný Odmietame!, čím odpovedá na ostre negatívnu reakciu niektorých čtenárov na ukážku z pripravovaného románu Gejzy Vámoša Odložená haluz.

V Praze začíná vycházet humoristický časopis Smplicus, a to současně v německé a české verzi.

Události

20. LEDNA

Jako platforma nejmladších slovenských autorů vzniká **měsíčník Postup**, v Trnavě ho vydává nakladatelství Urbánek a spol. Takzvanou třetí slovenskou literární generaci tvoří členové stejnojmenné středoškolské literární skupiny (Š. A. Brezány, Ján Kostra ad.), dále členové spolku Utópia a další bratislavští literáti (mj. František Hečko, I. J. Marko, Ivan Minárik). Časopis bude i publikační platformou básníků slovenské Katolické moderny, do redakce se z jejího okruhu zapojí Rudolf Dilong a Pavol Gašparovič Hlbina.

Ludmila Ramboušková: Nejmladší literární skupina Postup nastupuje.

19. BŘEZNA

Skupina básníků, umělců a teoretiků oznamuje své rozhodnutí ustavit **Skupinu surrealistů v ČSR**. Jejím cílem je „vyzkoušet a rozvinouti co nejvšestranněji, způsobem krajně revolučním [...] lidský výraz ve všech sférách, kde se projevuje písmem, řečí, kresbou, obrazem, plastickými výtvoři, scénou a samotným životem.“ Zakládajícími členy se vedle Nezvala stávají Konstantin Biebl, Bohuslav Brouk, Imre Forbáth, Jindřich Honzl, Jaroslav Ježek, Katy King (Libuše Jichová), Josef Kundstadt, Vincenc Makovský, Jindřich Štyrský a Toyen.

Jindřich Štyrský, Vítězslav Nezval a Toyen.

12. DUBNA

Brněnská, pražská a ostravská stanice vysílá večer v přímém přenosu premiéru „rozhlásového eposu“ mladého moravského spisovatele **Františka Kožíka Cristobal Colón**, a to v režii Josefa Bezdíčka a s hudbou Viléma Tauského. Čtenáři *Lidových novin* našli úryvek z rozhlasové hry, která získala první cenu v jubilejní soutěži Radiojournalu a bude uvedena také ve francouzském a belgickém rozhlasu, ráno ve svém deníku.

Vítězslav Nezval: Sbohem a šáteček

Z měsíc trvající cesty do Francie a okolních zemí vytěžil Vítězslav Nezval básnickou sbírku **Sbohem a šáteček**, která obsahuje více než sto básní. Ty jsou založeny většinou na proudu asociací, které jsou svázány s místem básnickova pobytu – představují tedy zvláštní druh básnického cestovního deníku. V době svého vzniku vyvolala sbírka rozporuplné reakce. Kritik Václav Černý ji označil za „tuctový bedekr“, zatímco Jan Mukařovský ocenil její programovou otevřenost všednosti, to, že je v Nezvalových verších Louvru věnováno stejně prostoru jako blešmu trhu.

Sbohem a šáteček se nám z dnešního pohledu jeví jako přechodová sbírka na básnickově cestě od poetismu k surrealismu, mající ovšem již blíže k druhému zmíněnému avantgardnímu směru. Její mimořádnou oblibu patrně zapříčinila právě tato nečistota. Odráží se v ní také záliba, s níž se českoslovenští spisovatelé a umělci obraceli k Paříži a tamní scéně. Jen v průběhu dvacátých let navštívili Paříž Konstantin Biebl, František Halas, Jindřich Honzl, Jaroslav Seifert, Jindřich Štyrský, Karel Teige, Toyen a mnozí další tvůrci.

Vítězslav Nezval: Sbohem a šáteček. Básně z cesty. 1933, Praha, Fr. Borový 1934, obálka Karel Teige.

Vítězslav Nezval (1900–1958), básník, prozaik, dramatik a překladatel, ve dvacátých letech člen uměleckého sdružení Devětsil, poté spolu s Karlem Teigem vůdčí osobnost surrealistickeho hnutí.

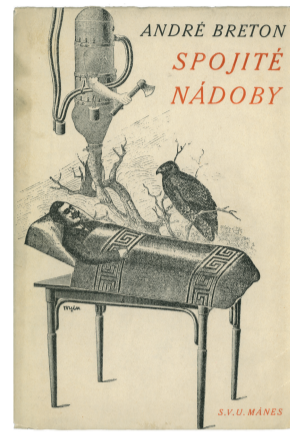

Fotografie Vítězslava Nezvala s dedikací Manu Rayovi, 1935.

Z knižní nabídky roku

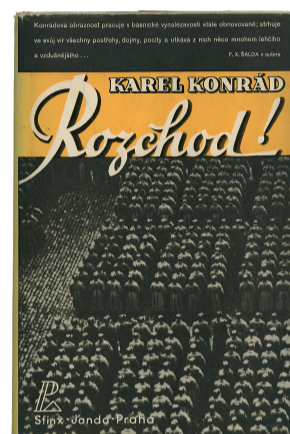
1

2

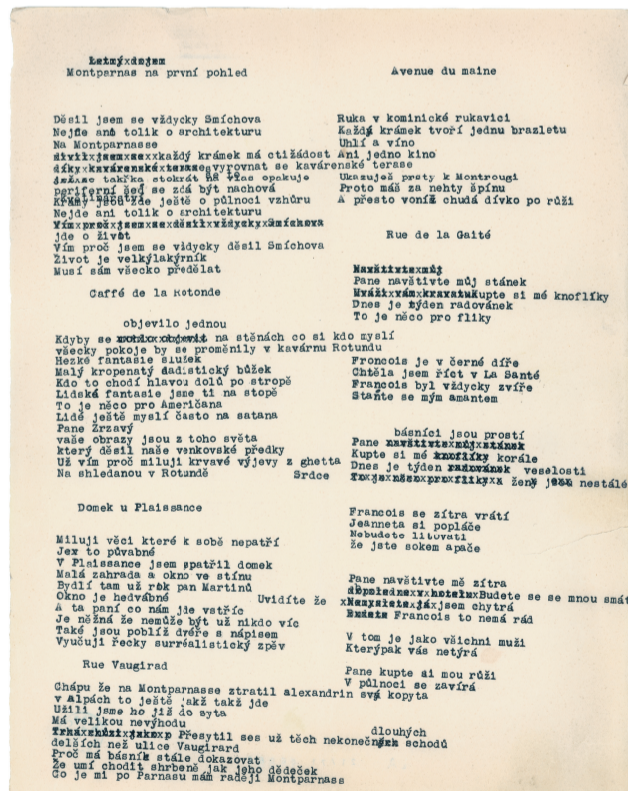

3

4

1 Lukáč, E. B.: Elixír, Leopold Mazáč, Praha – Bratislava 1934, obálka A. V. Hrska 2 Breton, André: Spojité nádoby, Praha, S. V. U. Mánes 1934, obálka Toyen 3 Řezáč, Václav: Poplach v Kovářské uličce. Kniha pro děti, Praha, Adolf Synek 1934, ilustrace na obálce Josef Čapek 4 Konrád, Karel: Rozchod!, Praha, Sfinx 1934, obálka Jindřich Štyrský.

Vítězslav Nezval: Sbohem a šáteček, ukážka originálního autorova strojopisu.

Družstevní práce vydává debut slezského básníka užívajícího pseudonym Ůndra Łysohorsky Spiwajuco piasc (Zpívající pěst).

1935

Masarykův lidovýchovní ústav uděluje Rambouskovu cenu za nejlepší knihu pro mládež uplynulého roku J. V. Plevovi za román *Malý Bobeš*.

Jako první svazek edice Aligátor vychází básnický debut Rudolfa Fabryho *Uřatě ruky*. Kniha je prvním tvůrčím přihlášením se k surrealismu ve slovenské literatuře.

Události

BŘEZEN

V Berlíně začínají vycházet **šestisvazkové sebrané spisy Franze Kafky**, edičně zpracované Maxem Brodem. Poslední dva svazky vyjdou v roce 1937 v Praze. V témže roce vydá Brod rovněž v Praze svou první kafkovskou monografii: *Franz Kafka. Eine Biographie (Erinnerungen und Dokumente)*.

27. BŘEZNA

V doprovodu Josefa Šímy přijíždějí do Prahy **André Breton a Paul Éluard**. Setkají se zde s mnoha umělci, navštíví ateliér Jindřicha Štyrského, za značného zájmu veřejnosti pronesou přednášky v Mánesu, v Ústřední knihovně hlavního města Prahy i na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Paul Éluard, Vítězslav Nezval a André Breton na Wilsonově nádraží v Praze.

28. KVĚTNA

Knihkupec Zdeněk Holfeld oznamuje policejnímu ředitelství, že začne vydávat „pravidelný románový týdeník, který přinese vždy jeden román a začátek druhého, jež bude ukončen v čísle následujícím“. **První číslo týdeníku Rodokaps – Romány do kapsy** bude obsahovat detektivku *Zelená Paruka*, napsanou ve stylu Edgara Wallace, který v ČSR patří k nejvydávanějším autorům přelomu dvacátých a třicátých let. Později se bude *Rodokaps* specializovat hlavně na příběhy z Divokého západu.

André River: Žlutá věž, Rodokaps 1, 1935, č. 5.

Laco Novomeský: Otvorené okná

V prosinci 1935 vychází Lacovi Novomeskému třetí básnická sbírka **Otvorené okná**. Neširoký repertoár jejích základních motivů – domov, dálky, odchody, hřbitovy, noc, smrt a čas – je bezprostředně spjat se základními souřadnicemi lidského pobývání na světě, s prostorem a časem.

V *Otvorených oknách* je vyjádřena jedna ze základních polarit slovenské meziválečné kultury, vztah domova a světa. Novomeský tuto otázku neřeší příklonem k jedné z těchto možností, ale paradoxním umocněním obou pólů prostřednictvím syntézy – v závěru skladby *Stretnutia* nikoli náhodou píše: „vlast naša malá nemá hranice“.

Otvorené okná byla kritikou takřka jednomyslně přijata jako dosavadní tvůrčí vrchol nejen autorův, ale i soudobé slovenské poezie. Vyzdvihla přitom národní aspekt, který básník dokázal propojit s komunistickým světovým názorem a s přiznanou vazbou na soudobou světovou i českou poezii. Za *Otvorené okná* obdržel Laco Novomeský státní cenu za literaturu.

Laco Novomeský: Otvorené okná, Praha, Leopold Mazáč 1935, obálka Karel Teige.

Ladislav (Laco) Novomeský (1904–1976), básník, komunistický novinář a politik, přední autor slovenské meziválečné poezie. Od poloviny dvacátých let až do roku 1939 působil jako redaktor a přispěvatel levicového tisku v českých zemích, redigoval *Rudý večerník*, *Rudé právo*, *Haló noviny*, byl členem skupiny davistů a přispíval do jejich revue *DAV*.

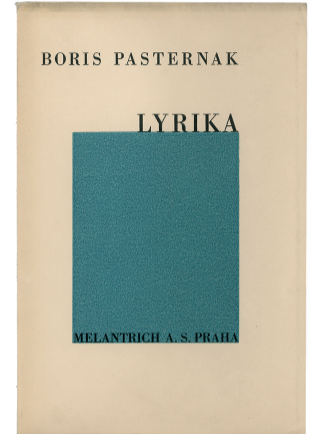

Laco Novomeský

Z knižní nabídky roku

1

2

3

4

1 Scheinpflugová, Olga: *Balada z Karlína*. Román, Praha, Fr. Borový 1935, obálka Otakar Mrkvička 2 Pasternak, Boris: *Lyrika*, Praha, Melantrich 1935 3 Kopta, Josef: *Třetí rota doma*. Román. 2. díl, Praha, Čin 1935, obálka František Janoušek 4 Orwell, George: *Trosečnickem v Paříži a v Londýně*, Praha, Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství 1935, obálka Jaroslav Šváb.

Obyčejný verš

Koho sa spýtat? Svätých v orloji,
koľko je hodín asi?
Hľa, babie leto blúdi po kraji.
Jak šedivejú časy!

Akýsi básnik hľadal v nich
neznámu, novú pieseň.
Zožltli listy nespísaných kníh.
To je už jeseň?

A vtáci večne túlaví
nastavia vetrom prsia,
bez stesku v hrudi, ihraví
do sveta vracajú sa.

Radosť, jak z prvých dlhých nohavíc
víta ich príchod sivý.
Ach, čo má viacej strastiplných kríz,
nemoc, či recidívy?

Švehlovu literárnu cenu, ktorou Svobodné učení selské nově začíná udělovat za díla těžící z venkovského prostředí, udělila porota Františku Křelinovi za román *Hubená léta*.

1936

Prahu navštěvuje americký spisovatel, zakladatel woodcraftingu E. T. Seton.

Novinář a spisovatel Karel Poláček vydává knihy Okresní město a Hrdinové táhnou do boje, první části svého románového cyklu o okresním městě.

Události

1. ČERVNA

Končí **Kongres slovenských spisovatelův**, který se konal v Trenčianských Teplicích. Na kongresu zazněly příspěvky o stavu současné slovenské literatury a kultury, o aktuálním ohrožení demokratických hodnot i o vzájemném vztahu Čechů a Slováků ve společném státě. Čeští autoři jsou zastoupeni početnou delegací (mj. S. K. Neumann, Marie Majerová, Jaroslav Seifert), účastní se i spisovatelé z dalších zemí jako André Malraux či Ilja Erenburg.

Ilja Erenburg, Rudolf Dilong a Vladimír Clementis během kongresu.

13. PROSINCE

Největší literární hádanka posledních týdnů je rozluštna Karlem Čapkem v jiskřivém sloupku **Zatykač na věčného studenta Roberta Davida**, který otiskují *Lidové noviny*. Sice nepřímá, ale jednoznačně je v něm za pisatele *52 hořkých balad* označen Vítězslav Nezval. Sbírká podepsaná pseudonymem Robert David a doprovázená mystifikační kampaní o rukopise neznámého autora anonymně zaslaného do nakladatelství Fr. Borový vyvolala mimořádný čtenářský zájem již před svým vydáním. Nezval si pro básně zvolil formu villonské balady a hojně využíval rýmu, což bylo v rozporu s programem surrealismu, ke kterému se autor ve své „oficiální“ tvorbě hlásil. K autorství básní Roberta Davida se Nezval výslovně přihlásil až po válce.

V Šumperku je ustaven Bund sudetendeutscher Schriftsteller (Svaz sudetoněmeckých spisovatelů) v čele s Herbertem Cysarzem.

Josef Hora: Máchovské variace

Z hlediska české literatury byl rok 1936 vzhledem k oslavám stého výročí smrti Karla Hynka Máchy rokem máchovským. K máchovským oslavám přispěli provokativním sborníkem *Ani labuť ani Lúna* mimo jiné surrealisté – Vítězslav Nezval, Karel Teige, Závěš Kalandra a Bohuslav Brouk.

Horovy **Máchovské variace** se skládají z šestnácti básní, z nichž každé sestává ze čtyř strof o čtyřech verších v čtyřstopém jambu. Hora zde cituje či parafrázuje řadu motivů z Máchova díla, ať už jde o motiv vězně, poutníka, hvězdných výšin a poutající země, či motiv zničení a hynoucího hlasu. Hora využil též zápisky z Máchova deníku a z jeho cestopisů.

Máchovské variace dosáhly hned po uveřejnění výjimečného postavení. Podle recenze Václava Černého se staly tím básnický nejhodnotnějším, co máchovský rok české literatury přinesl. Josefu Horovi se v **Máchovských variacích** podařilo simultánně vytvořit dva portréty, Máchův i svůj.

Josef Hora: Máchovské variace, Praha, Fr. Borový 1936.

Josef Hora (1891–1945), básník, prozaik a literární kritik. Po válce pracoval jako redaktor komunistických a socialistických deníků (postupně *Právo lidu*, *Rudé právo*, *České slovo*) a kulturních časopisů (*Literární noviny*, *Plán ad.*). Vedle kritikou ceněné vlastní básnické tvorby vzbudily značný ohlas jeho překlady z ruštiny, například Puškinův *Evžen Oněgin*.

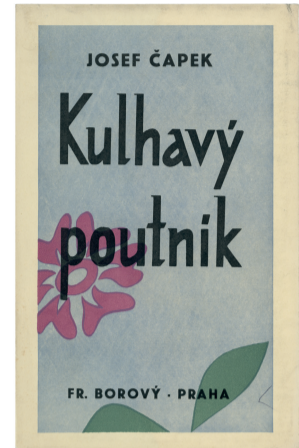

Spisovatelé u hrobu K. H. Máchy, 1936.

Z knižní nabídky roku

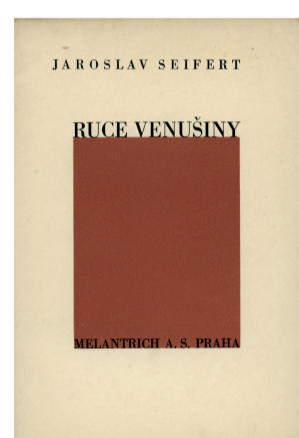
1

2

3

4

1 Benešová, Božena: Don Pablo, don Pedro a Věra Lukášová, Praha, Melantrich 1936 **2** Čapek, Josef: Kulhavý poutník. Co jsem na světě uviděl, Praha, Fr. Borový 1936 **3** Éluard, Paul: Veřejná růže. Básně, Praha, S. V. U. Mánes 1936, obálka Jindřich Štyrský **4** Seifert, Jaroslav: Ruce Venušiny, Praha, Melantrich, 1936.

XV.

Když věže stíny sečítá
a kapky deště, písmo mříží,
když hltá ho tma rozlitá
po marných snech, po údů tíží,

nechodte, neputujte sem,
polibky, od úst urvané mu,
podoby, jež mu vtiskla zem,
a láska, milosrdná k němu,

nechte svět propadat se v něm,
doznívat zpěv, bez dovadnutí,
nechte ho s mrtvým úsměvem
pokračovati v jeho pouti.

Vždyť už mu zaplavuje sluch
nový jez, nový svět jím pluje.
A trpce zapřený jím Bůh
mu nová ústa modeluje.

1937

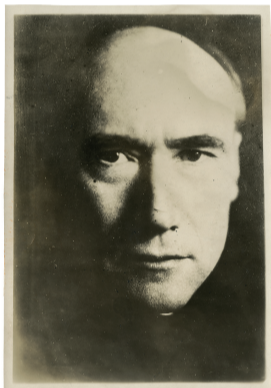
Ve vídeňských knihkupectvích je zakázán román Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka*. Román byl současně odstraněn i ze všech veřejných knihoven.

Vychází soubor próz Jiřího Langera, učence a básníka, autora německy psaných studií o židovském náboženství a kultuře, nazvaný *Devět bran*.

Události

13. LEDNA

Klub Přítomnost pořádá v Praze debatu nad knihou **André Gida *Návrat ze Sovětského svazu***. Žhavá novinka, jež v listopadu 1936 vyšla ve Francii a hned následujícího měsíce ji v překladu Bohumila Mathesia vydala Družstevní práce, se rychle stala bestsellerem. Prozaik světového jména, nedávno ještě obdivovatel Sovětského svazu, v jejím úvodu píše: „Mýlil-li jsem se zpočátku, bude nejlepší se k omylu přiznat; nesu zde totiž odpovědnost za ty, kteří mému omylu podlehli.“ Záviš Kalandra, redaktor komunistického týdeníku *Tvorba* a jeden z hlavních kritiků moskevských procesů, při debatě Přítomnosti zdůrazňuje, že Sovětský svaz se za Stalinovy vlády vydal na cestu proti socialismu.

André Gide

8. ÚNORA

V Praze se má uskutečnit přednáška **Liona Feuchtwangera**, organizovaná redakcí časopisu *Wahrheit*. Pražské policejní ředitelství ji však zakazuje s ohledem na Feuchtwangerův kladný vztah k Sovětskému svazu. Redaktor Georg Mannheimer ve čtvrtém čísle *Wahrheit* upozorní, že „z události může přátelská i nepřátelská cizina vyvodit závěry, že Lion Feuchtwanger nesmí v Československu hovořit“.

4. DUBNA

V šest hodin ráno v pražské nemocnici Sanozp **umírá F. X. Šalda**. Zprávu o jeho smrti přinesly druhý den všechny denní listy. V červnu pak vyšlo poslední, posmrtné číslo *Šaldova zápisníku*. Je uvedeno jeho básněmi z pozůstalosti a citací závěti: „Mé tělo budiž pohřbeno zcela prostě, s nejmenší měrou obřadů; zcela lhostejno, zda bude zpopelněno žehem, lhostejno, bude-li uloženo do hrobu. Jen žádný pomník ať se na něj nestaví! Jsem nepřítel vší pompy hřbitovní.“

14. ZÁŘÍ

V Lánech umírá T. G. Masaryk, následujícího dne vyjde v *Právu lidu* báseň Jaroslava Seiferta s nadpisem 14. IX. 1937. „Za sto let možná děti našich dětí / svým dětem budou teskně vyprávěti / o šedém ránu čtrnáctého září, / navěky označeném v kalendáři. / To kalné ráno, to si pamatuj, / mé dítě.“

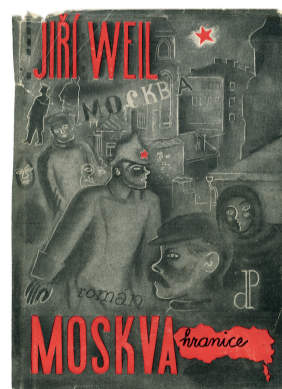
Jiří Weil: Moskva-hranice

Otázky, jak se ve skutečnosti žije v Sovětském svazu, hýbaly v druhé polovině třicátých let českou i slovenskou společností, jejíž zájem na sklonku roku 1936 ještě povzbudilo české vydání Gidovy reportáže *Návrat ze Sovětského svazu*. A právě do kontextu těchto vzrušených polemik vstoupil Jiří Weil, když v knize netradičního románového tvaru rozvinul analogickou látku – život českého pracovníka v Sovětském svazu.

Moskva-hranice sestává ze tří částí pojmenovaných podle hlavních postav: Ri, Jan Fischer a Rudolf Herzog. Mladá Češka Ri v Moskvě překonává odpor vůči ruskému živlu a stává se údernicí v továrně; český intelektuál Jan Fischer – na něhož je upřena hlavní pozornost – do Moskvy přichází pracovat z vlastní vůle, nemůže se však plně sžít se sovětskou realitou; rumunský komunista Rudolf Herzog je typem bojovníka-revolucionáře.

Román vyvstal z Weilovy vlastní zkušenosti. V letech 1933–1935 pracoval v Moskvě jako překladatel klasiků marxismu-leninismu, v počátcích tzv. velkého teroru byl za trest nasazen ve střední Asii, podle některých pramenů dokonce na nucené práce v Karagandském nápravně-pracovním táboře v Kazachstánu. V listopadu 1935 povolila Kominternu Weilův návrat zpět do ČSR.

Nad vyzněním a povahou tohoto románového „dokumentu“ se rozhořela prudká debata. Nekomunističtí kritici vítali knihu jako dobrou, nezaujatou reportáž, dílo člověka, jenž má Sovětský svaz rád. Zcela jinak na knihu reagovali kritici blízcí komunistické straně, kteří román pokládali za „nehorázný protisovětský pamflet“. Experimentální poetika románu, inspirovaná diskusemi o literatuře faktu v kontextu sovětské i západní avantgardy, zůstávala v citelném stínu této politicky motivované diskuse.

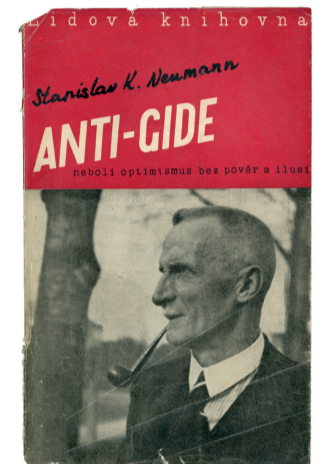
Jiří Weil: Moskva-hranice. Román, Praha, Družstevní práce 1937, obálka Otakar Mrkvička.

Jiří Weil (1900–1959), prozaik a překladatel, do literárního života vstoupil fascinován sovětskou revolucí a kulturou. Jako jeden z mála s ní byl skutečně konfrontován: ve 20. letech pracoval na sovětské misi v Praze, překládal, psal do časopisů a novin, redigoval knižní edice. Ve třicátých letech pracoval jako redaktor komunistického týdeníku *Tvorba* (1932–1933). V roce 1936 se stal zakládajícím členem skupiny Blok, pokoušející se o vlastní pojetí socialistického realismu.

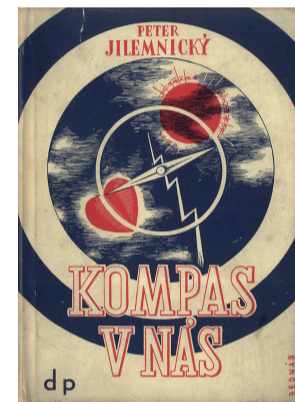
Z knižní nabídky roku

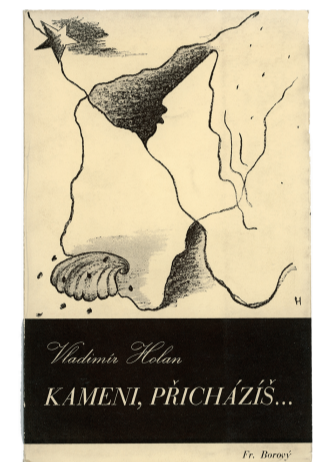
1

2

3

4

1 Kolman-Cassius, Jaroslav: *Lyrická dramata*, Praha, Fr. Borový 1937 2 Neumann, S. K.: *Anti-Gide. Optimismus bez pověr a ilusí*, Praha, Lidová kultura, 1937 3 Jilemnický, Peter: *Kompas v nás*, Praha, Družstevní práce 1937, obálka Štefan Bednár 4 Holan, Vladimír: *Kamení, přicházíš...*, Praha, Fr. Borový 1937.

Bedřich Václavek, Jiří Weil a Jaroslava Václavková na výletě, 1937.

1938

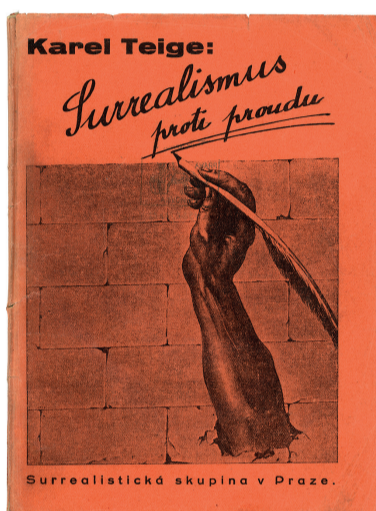
Při četbě novin informujících o konci rakouské samostatnosti umírá na srdeční mrtvici spisovatel, literární historik a šéf činohry Národního divadla Otokar Fischer.

„Tak Sněžko sbohem! / Sbohem všem, / kdož v řadě celá století / jste chránili tu naši zem. / Jsme svlečeni, jsme prokletí...“ – V den přijetí Mnichovské dohody vzniká báseň J. S. Machara Loučení.

Kronika

24. BŘEZNA

V zaplněném sále Domu odborů vysvětluje Vítězslav Nezval pražským studentům, proč se před nedávnou dobou rozhodl **rozpustit Skupinu surrealistů v ČSR**. Důvodem jsou podle něj neslučitelné postoje členů k dění v Sovětském svazu. Ostatní členové surrealistické skupiny Nezvalův krok odmítli. Důvody, proč odsuzují potlačování svobodného umění v Německu i v Sovětském svazu, vyjádří brožura *Surrealismus proti proudu*, kterou v květnu vlastním nákladem vydá Karel Teige.

Karel Teige: Surrealismus proti proudu, Praha, Surrealistická skupina 1938, obálka Karel Teige.

26. ČERVNA

O deváté hodině večerní začíná v neděli ve společenském klubu Atheneum v Praze Na Příkopě seznamovací setkání delegátů **šestnáctého kongresu PEN klubu**. Československá vláda apeluje prostřednictvím pětidenní akce na mezinárodní veřejnost, aby neustupovala německým územním nárokům. Mezi stovkami účastníků kongresu jsou i H. G. Wells, Tristan Tzara, Stanley Unwin či Ernst Bloch.

16. ČERVENCE

Vychází sborník *Áno a nie*, který je považován za **manifest slovenských nadrealistů**, avantgardní skupiny hlásící se k surrealismu. Jeho redaktory jsou Mikuláš Bakoš a Klement Šimončíč.

25. ZÁŘÍ

Lidové noviny přetiskují část **prohlášení Schutzverband deutscher Schriftsteller** (Ochranného svazu německých spisovatelů) se sídlem v Paříži, vyjadřující obdiv k rozhodnosti, kázní a lásce ke svobodě, již projevuje československý národ. Ze signatářů jsou jmenováni Bertolt Brecht, Robert Breuer, Bruno Frei aj. Svaz vznikl v reakci na nacistické pálení knih v květnu 1933 a sdružuje především německé exilové autory.

Ludwig Winder: Následník trůnu

V románu *Následník trůnu* zaměřil Ludwig Winder přinejmenším na první pohled od dosavadních psychologických děl na půdu historického románu. Námětem vyprávění je život Františka Ferdinanda d'Este. Navzdory atraktivnímu tématu musel Winder coby Žid rovnou rezignovat na vydání své knihy v Německu, dlouhodobý úspěch nezaznamenal jeho *Následník trůnu* ani v Rakousku. O skutečném úspěchu se tak dalo hovořit pouze na českém trhu, kde román v překladu Františka Šelepy vyšel v dubnu 1938.

Kritika vesměs pochválila práci s archivními prameny a ocenila Winderův smysl pro drobnokresbu prostředí a téměř reportážní styl. Všimla si přitom nadosobního směřování, kdy jsou na pozadí individuálních osudů naznačeny hromadné děje postihující ducha a tempo doby, která vytváří a určuje jednotlivce. Zároveň se objevily hlasy, které román vykládaly jako úvahu nad tím, jak mohlo dojít ke světové válce. Takový výklad byl ovšem vysoce aktuální a kritika to věděla: „i dnešní svět páchne předzvěstí krve a střelného prachu. Jiní chorobní ctižádostivci hnětou osudy nás všech.“

Ludwig Winder: Následník trůnu. Román o Františku Ferdinandovi, Praha, Fr. Borový 1938, obálka Hugo Steiner.

Ludwig Winder (1889–1946), českoněmecký spisovatel židovského původu, v letech 1914–1938 redaktor německého pražského deníku *Bohemia*. Autor převážně psychologických románů řešících vztah individua a společnosti. Roku 1934 obdržel československou státní cenu za román *Steffi oder Familie Dörre überwindet die Krise* (Štefka vpadá do rodiny, česky 1935). V září 1938 odešel Winder do exilu.

Ludwig Winder

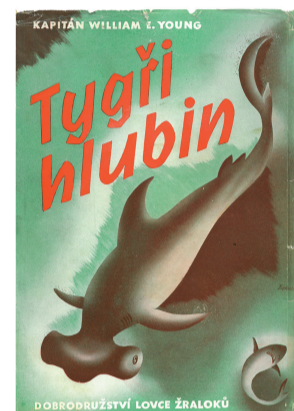
Z knižní nabídky roku

1

2

3

4

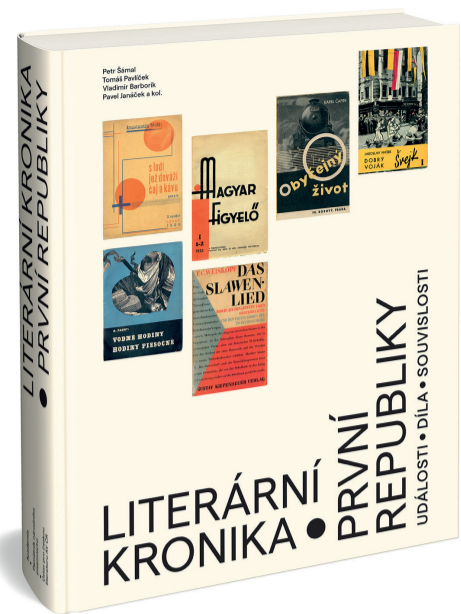
1 Čapek, Karel: Matka. Hra o třech dějstvích, Praha, Fr. Borový 1938, obálka Eduard Milén 2 Glazarová, Jarmila: Vlčí jáma, Praha Melantrich 1938 3 Young, W. E.: Tygři hlubin. Dobrodružství lovce žraloků, Praha, Orbis 1938 4 Klička, Benjamin: Na vinici Páně, Praha, Družstevní práce 1938, obálka Jan Rambousek.

Ondřej Sekora: Ludwig Winder.

V nakladatelství Fr. Borový začíná vycházet Kritický měsíčník.

Založeno na knize

Petr Šámal, Tomáš Pavlíček, Vladimír Barborík, Pavel Janáček a kol.: *Literární kronika první republiky. Události – díla – souvislosti*, Praha, Academia – Památník národního písemnictví – Ústav pro českou literaturu AV ČR 2018.

Literární kronika první republiky je obrazově-výkladová kniha určená širší veřejnosti. Představuje rok po roce Československou republiku jako mnohonárodnostní stát, v němž literatura vznikala a byla čtena nejen v češtině, ale také ve slovenštině, němčině, ruštině, ukrajinštině, maďarštině či polštině. Na literárním dění se tu podíleli nejen spisovatelé, ale také překladatelé, nakladatelé či čtenáři, společensky tu nerezonovaly pouze umělecké výboje či poli-

tické provokace avantgardistů, ale také mezinárodní bestsellery a rovněž produkty lokální populární kultury.

Literární kronika první republiky toto bohaté a rozmanité dění znázorňuje formou kaleidoskopické mozaiky literárních událostí tak, jak se zrcadlily v dobovém tisku. Seznamuje čtenáře s umělecky významnými či proslulými literárními díly napsanými v různých jazycích republiky. Přístupnou formou také rozebírá vybrané souvislosti literárního života a knižní kultury v období první republiky. Obrazová složka v knize má stejnou důležitost jako ta výkladová. Sestává se z více než tisíce pečlivě vybraných knižních obálek, fotografií, reklamních materiálů, karikatur, ukázek rukopisů a dalších vizuálních dokumentů.

Každá z 21 kapitol knihy sestává ze tří oddílů: události – dílo – souvislosti. Úvodní oddíl každé kapitoly představuje průřez literárním děním v různých místech republiky. Jsou zde zachyceny kroky významných postav, o nichž se dodnes učíme ve školách, ale také aktivity menších autorů, dění v oblasti populárních žánrů či ohlasy překladů. Druhý oddíl každé z kapitol seznamuje čtenáře s jedním umělecky významným literárním dílem, jež v daném roce vyšlo poprvé knižně. Závěrečný oddíl každé z kapitol tvoří pojednání, rozebírající přístupnou formou vybrané souvislosti meziválečné literární kultury.

Literární kronika první republiky je dílem literárních historiků, historiků kultury a architektů z Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR v Praze, Památníku národního písemnictví a Ústavu slovenské literatury Slovenské akademie věd v Bratislavě.

Kde se dozvědět víc

1 Hájková, Dagmar – Horák, Pavel a kol.: *Republika Československá. 1918–1938*, Praha, NLN 2018 2 Zajac, Peter (ed.): *Sondy. Interpretácie klúčových diel slovenskej literatúry 20. storočia*, Bratislava, Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV 2014 3 Papoušek, Vladimír a kol.: *Dějiny nové moderny 1–3*, Praha Academia 2010, 2014, 2017 4 Weinberg, Manfred – Becher, Peter – Höhne, Steffen – Krappmann, Jörg: *Handbuch der deutschen Literatur Prags und der Böhmisches Länder*, Stuttgart, J. B. Metzler 2017.

Volně ke stažení

Dějiny české literatury. IV. Literatura od konce 19. století do roku 1945, Praha, Victoria Publishing 1995.

Čtvrtý díl tzv. akademických dějin české literatury vznikl na konci 60. let 20. století.

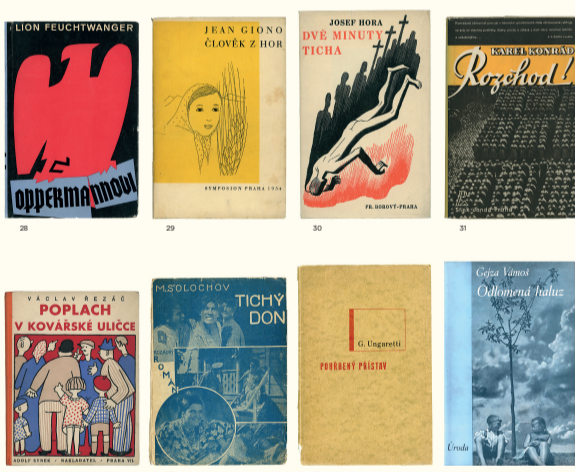
Avantgarda známá a neznámá I–III, Praha, Svoboda 1970–1972.

Třísazkový výbor dokumentů k dějinám české avantgardy připravil na přelomu 60. a 70. let pracovní tým ÚČL ČSAV. Obě práce lze nyní studovat v Edici E na stránkách Ústavu pro českou literaturu AV ČR: www.ucl.cas.cz/edicee.

Z knižní nabídky roku 1934

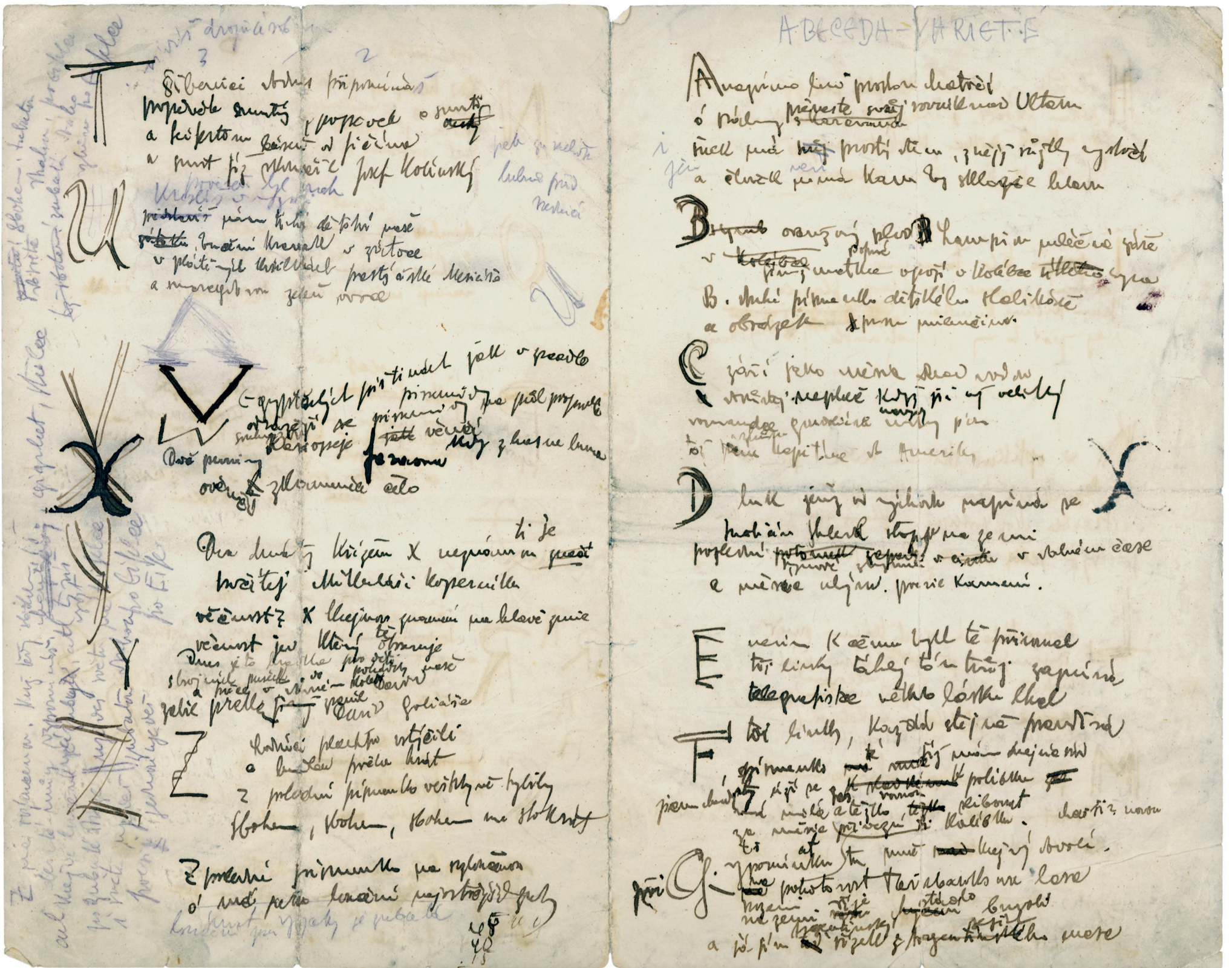

24 Bart Nédrahl, obálka Jaroslav Hůdek, 25 Tristan Corbière: *Zlute lasky*, 26 Karel Čapek: *Obycejny zivot*, obálka František Mazurek, 27 Otokar Ústředník: *Lid z Juviku*, 28 Jan Neruda: *Zlute lasky*, 29 Jan Gajdoš: *Člověk z hor*, kniha na obálce Tošan, 30 Josef Hora: *Dvě minuty ticha*, kniha na obálce Cyril Bouda, 31 Karel Hovorka: *Prohlídka*, obálka Hroch, 32 Eduard Lada: *Obraz nahé ženy*, 33 E. Lukáč: *Elvir*, obálka A. V. Hráka, 34 Jan Nohý: *Společné prameny*, 35 J. Pařík: *Utanulá*, obálka J. Novák, 36 Gustav Reisz: *Poplach v Kovarské ulici*, kniha na obálce Josef Čapek, 37 Michal Sotolcha: *Tichý don*, 38 Giuseppe Ungaretti: *Problemy prázdné*, 39 Otago Venet: *Odlomná hruška*.

36 Lion Feuchtwanger: *Poplach v Kovarské ulici*, 37 Mezošolc: *Tichý don*, 38 G. Ungaretti: *Problemy prázdné*, 39 Otago Venet: *Odlomná hruška*.

Abeceda, rukopisný náčrt Vítězslava Nezvala.

Literární kronika první republiky. Události a díla literatury ČSR 1918–1938

Přípravil: Stefan Segi

Grafické zpracování: Stará škola (staraskola.net)

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.
Na Florenci 3/1420, 110 00 Praha 1

Výstava je výsledkem spolupráce s Památníkem národního písemnictví a Ústavem slovenské literatury SAV. Její vznik podpořila Akademie věd České republiky v rámci programu Strategie AV21.

Materiály použité při přípravě výstavy poskytly tyto instituce:

Archív Matice slovenskej, Bodleian Libraries Oxford, Knihovna Národního muzea, knihovna Ústavu germánských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Literární archiv Památníku národního písemnictví, Literární archiv Slovenskej národnej knižnice, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Městská knihovna v Praze, Moravská zemská knihovna, Národní knihovna ČR, Muzeum hlavního města Prahy, Ústav pro českou literaturu AV ČR.

Všechny tematické výstavy z edice Literatura ke stažení jsou volně k dispozici na webu ÚČL AV ČR: www.ucl.cas.cz.

